Riksdagens protokoll 1990/91:33

Tisdagen den 27 november

Kl. 14.30–16.02
18.00–19.38

Svar på frågor

Ändring av partibeteckning

Tredje vice talmannen meddelade att folkpartiet anmält att partiet på sitt landsmöte den 23–26 november beslutat komplettera sitt partinamn till folkpartiet liberalerna och att partiets officiella förkortning liksom tidigare skulle vara fp.

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 21 november.

2 § Svar på fråga 1990/91:201 om de politiska förhållandena i Nicaragua

Anf. 1 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Kära publik! Annika Åhnberg har frågat mig om regeringen avser vidta några åtgärder för att försöka bidra till en stabilisering av läget i Nicaragua.

Nicaragua har genomgått stora politiska förändringar under året. Under bl.a. FNs överinseende genomfördes allmänna val i februari. En ny regering under president Violeta Chamorros ledning tillträdde i april och det nio år långa kriget avslutades. Contrasgerillan kunde efter segslitna förhandlingar slutligen avväpnas under FNs övervakning. Armén har minskat från 96 000 till 34 000 man. Relationerna till USA har normaliserats och landet får på nytt amerikanskt bistånd.

Den politiska utvecklingen sedan regeringsskiftet har präglats av stor oro. Regeringens försök att stabilisera landets ekonomi har mött stora svårigheter. Strejker har förekommit, liksom politiskt motstånd från såväl FSLN som grupper inom regeringskoalitionen UNO. Under senare tid har också demobiliserade contras manifesterat sitt missnöje mot regeringen och våldsamheter har förekommit mellan polis och delvis beväpnade excontras. Resultatet har blivit en påtaglig försämring av ekonomin, som ytterligare fördjupat den ekonomiska krisen och fattigdomen.

Den överenskommelse som träffades den 26 oktober mellan regeringen,

de fackliga organisationerna och bondeorganisationen UNAG är därför en viktig framgång för den demokratiska utvecklingen i Nicaragua. Spelreglerna för den närmaste framtiden har lagts fast. Överenskommelsen som till både innehåll och tonläge är väl balanserad, bör kunna utgöra en god grund för landets nödvändiga ekonomiska återhämtning. Det är Sveriges uppfattning att landets egna ansträngningar nu måste följas upp genom ett kraftfullt stöd från de internationella finansieringsorganen och en ökning av gåvobiståndet.

Sveriges bistånd till Nicaragua, som under innevarande budgetår uppgår till 270 milj.kr., är utformat som ett stöd till reaktivering av ekonomin. En stor del används för import till industri- och jordbruksproduktion samt för utveckling av gruvindustri, skogsbruk och energiproduktion. Vi planerar också att bidra med sociala insatser inom hälso- och sjukvård samt stöd till särskilt utsatta grupper som drabbats hårdast av den ekonomiska krisen.

Anf. 2 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min fråga. Jag tycker dock att svaret är en smula undvikande. Utrikesministern ger i sitt svar en beskrivning av vad som har hänt i Nicaragua efter valet. Det är en beskrivning som jag inte till alla delar kan instämma i, men det är en diskussion som vi inte har tid att gå in på här.

Min fråga rör den akuta situationen i Nicaragua i dag. Utrikesministern hänvisar till den uppgörelse som har träffats mellan regeringen och representanter för fackliga organisationer och bondeorganisationer. Den ingicks i slutet av oktober. Jag delar uppfattningen att det är en mycket viktig framgång för den demokratiska utvecklingen i Nicaragua. Överenskommelsen biträds av den sandinistiska fronten och jag tycker att den, genom denna överenskommelse, har visat att den tar ett stort ansvar för läget i Nicaragua. Den bedriver en ansvarsfull oppositionspolitik.

Denna mycket bräckliga överenskommelse hotas nu av den situation som har uppstått i Nicaragua i dag. Man kan se en ökande tendens till våld, och människor har dödats. Det förekommer en upptrappning av våldet som medför en ökande social oro. Det är högerkrafterna som nu går till angrepp. De är inte nöjda med den här överenskommelsen.

Min fråga rörde egentligen om det finns någonting som vi i Sverige kan göra för att bidra till att läget stabiliseras och för att värna den här uppgörelsen. Den ökade sociala oron, våldet och den hotfulla situationen drabbar Nicaraguas fattiga, barnen och civilbefolkningen.

Nu svarar utrikesministern att det är viktigt att landets ansträngningar följs upp av ett kraftfullt stöd från internationella finansieringsorgan och en ökning av gåvobiståndet. Jag delar den uppfattningen, men jag undrar hur Sverige arbetar för att se till att detta blir verklighet.

Min fråga rörde också det akuta läget. Finns det något vi kan göra utöver detta för att stabilisera situationen?

Anf. 3 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Mycket av det svenska biståndet har varit, och är fortfarande, inriktat på att försöka stödja den demokratiska utvecklingen i Nicara-

gua. Det var därför vi ansåg det vara en självklarhet att fortsätta stödet till Nicaragua även efter ett regimskifte – detta för att visa att det inte är regimerna vi stöder utan folken. Detta stöd skall nu fortsätta. Jag kan inte föregå budgetbehandlingen, men jag hoppas verkligen att det skall fortsätta.

Det pågår samtal där många givarländer är med, även USA, som äntligen har gett ett ordentligt bistånd. Men även om USA nu lämnar ett bistånd på ca 200 miljoner USA-dollar per år, så är det bara dubbelt så stort som det samlade nordiska biståndet. Jag tycker, och det har vi framfört och kommer att framföra till amerikanerna, att de borde lämna ett bistånd som motsvarar befolkningstalet och då blir det inte 200 utan 2 000 miljoner USA-dollar. Detta borde de göra därför att Nicaragua ligger i deras närområde, och de har ett visst ansvar för vad som händer där.

Vi är dessutom beredda att föra ett resonemang om hur man skall kunna hejda det som hotar demokratin i Nicaragua. Sverige är mycket verksamt på detta område. Allt kan dock inte berättas i detta sammanhang.

Anf. 4 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Herr talman! Jag delar verkligen utrikesministerns uppfattning att USA borde göra mer för att stödja den demokratiska utvecklingen i Nicaragua. Särskilt som USA har ett mycket stort ansvar för den långa period av inbördeskrig som Nicaragua har tvingats genomleva. USA har ett synnerligen stort ansvar att se till att en fredlig utveckling kan garanteras.

Jag förstår att inte allt som pågår kan sägas till mig här i kammaren. Det är tyvärr så att den internationella uppmärksamheten kring vad som händer i Nicaragua nu är mycket liten. Jag tror att en ökad information och ett ökat intresse för vad som händer i Nicaragua skulle vara betydelsefullt. Den oro som breder ut sig och våldet från högerkrafterna är en utveckling som mycket snabbt kan hota läget i Nicaragua. Detta är kanske inte någonting som vi kan hantera genom att diskutera det framtida biståndet nästa år eller året därefter. Det kan handla om dagar eller veckor.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på fråga 1990/91:210 om SIPRIs resurser

Anf. 5 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Marianne Samuelsson har frågat mig om jag anser det rimligt att SIPRIs behov av ökade resurser skall tas från fredsorganisationer som Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen, Kristna Fredsrörelsen och Arbetarrörelsens Fredsforum.

SIPRIs verksamhet är internationellt erkänd och har stor betydelse, inte minst genom den breda och allsidiga forskning som institutet bedrivit under nu snart 25 år.

Våren 1990 tillsatte regeringen en utredning om SIPRIs finansiering och arbetsformer. Utredningsmannen som lade fram sitt förslag i augusti har bl.a. föreslagit att SIPRI skall erhålla en reell anslagshöjning om 3,5 milj.

kr. Syftet är att minska institutets beroende av finansiärer som prioriterar annan verksamhet än den som SIPRI själv vill lyfta fram.

Utredningsmannen har föreslagit att anslagshöjningen vägs mot riksdagens s.k. enpromillemål, åberopande att SIPRIs verksamhet är av liknande karaktär som den som täcks av detta mål.

Förslaget om en anslagshöjning för SIPRI är kopplat till en rad förslag om institutets organisation och arbetsformer. Regeringen har för avsikt att samråda ytterligare med SIPRI innan vi tar ställning till förslagen. Något beslut om kraftigt ökade bidrag till SIPRI kommer inte att fattas innan beslut också föreligger om institutets organisation och arbetsformer.

Jag räknar inte med att regeringen redan i den budgetproposition som nu förbereds, skall hinna presentera sina ställningstaganden rörande SIPRI. Därmed kommer inte heller budgetpropositionen innehålla förslag i enlighet med SIPRI-utredningens förslag rörande enpromillemålet.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag poängtera att ändringar av riktlinjerna för riksdagens enpromillemål givetvis inte kan göras utan riksdagens medgivande.

Anf. 6 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Jag tackar så mycket för svaret. Jag är särskilt glad för den sista biten av svaret, att riktlinjerna inte kan ändras utan riksdagens medgivande.

(Sten Andersson: Gäller det bara sista biten?)

Nej, Sten Andersson, jag tycker att det finns vissa andra positiva delar i svaret också. Men när man läste det blev man inte så positivt inställd.

Jag ser positivt på SIPRIs verksamhet som sådan, men när man börjar prata om att man skall ta pengar både från biståndet och från fredsorganisationerna, blir jag faktiskt arg. Jag tycker att det är fel ställen att ta pengar från. Detta är en verksamhet som är klart kopplad till försvaret, och det borde naturligtvis finnas ett förslag om att dessa kostnader skall belasta försvarets budget. Detta borde vara ett självklart mål.

Gång på gång kan man se i biståndsbudgeten, som också skall vara enprocentsberäknad, hur verksamhet som egentligen inte utgör en del av det direkta biståndet till de fattiga länderna inkluderas i budgeten. När det gäller försvaret tar man bort en del av kostnaderna och sprider ut dem på andra sätt för att kostnaden i budgeten inte skall bli för hög. Det tycker jag helt klart är osolidariskt.

Jag hoppas verkligen att detta kommer att uppmärksammas. Kan vi få se i försvarsbudgeten att SIPRIs verksamhet tas upp där i stället? Det är ju där den hör hemma. Den är väldigt viktig för Sverige – precis lika viktig som jag tycker att fredsrörelserna är.

Enpromillemålet får vi definitivt inte röra. Det behövs, annars klarar vi aldrig att driva en offensiv fredsverksamhet i det här landet.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på fråga 1990/91:211 om Sovjetunionens kärnvapenprov

Anf. 7 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Marianne Samuelsson har frågat mig vilka åtgärder regeringen tänker vidta med anledning av att Sovjetunionen den 24 oktober genomförde en kärnvapenprovsprängning på Novaja Semlja.

Regeringen beklagar naturligtvis att Sovjetunionen efter ett års uppehåll har återupptagit sina provsprängningar. Detta väcker djup och berättigad oro i Sverige och i många andra länder.

Under den senaste tiden har regeringen haft indikationer på att en sovjetisk provsprängning kunde vara nära förestående. Inte minst mot bakgrund av olika sovjetiska initiativ den senaste tiden angående ett fullständigt provstopp, hade regeringen dock förhoppningen att Sovjetunionen skulle avstå från fortsatta prov.

Under året har Sverige och de övriga nordiska länderna vid upprepade tillfällen tagit upp frågan om provsprängningar på Novaja Semlja med sovjetiska representanter, senast i en samnordisk uppvaktning i Moskva den 28 september i enlighet med beslut vid det nordiska utrikesministermötet i Molde i Norge den 11–12 september i år.

I sammanhanget bör understrykas att Sverige kräver att samtliga kärnvapenstaters provsprängningar upphör och att Sverige i årtionden har arbetat för att få till stånd ett fullständigt provstopp.

Den 26 oktober var ministerrådet på Sovjetunionens ambassad uppkallat till utrikesdepartementet för att motta besked om den svenska regeringens beklagande av och djupa oro över det sovjetiska beslutet att genomföra en provsprängning på Novaja Semlja.

Den 29 oktober gjorde de fem nordiska länderna en gemensam uppvaktning i Moskva hos vice utrikesminister Karpov. Då framhölls bl.a. att provsprängningarna på Novaja Semlja genomförs i närheten av befolkade områden och i en sårbar arktisk miljö.

Vidare påpekades att Sovjetunionen hade genomfört en provsprängning i området, trots talrika hänvändelser från de nordiska länderna. Med anledning av detta protesterade de nordiska länderna på det starkaste mot att provsprängningen hade ägt rum. Samtidigt vädjade de nordiska länderna till Sovjetunionen att avstå från vidare provsprängningar på Novaja Semlja.

De nordiska länderna uttryckte samtidigt en önskan om att oberoende nordiska experter skulle ges möjlighet att inspektera miljösäkerheten i provområdet på Novaja Semlja.

Vidare framhölls att de nordiska länderna skulle arbeta för att ett internationellt vetenskapligt symposium hålls beträffande provsprängningars effekt på miljösäkerheten med särskild tonvikt på inneslutning av radioaktivitet. Överläggningar pågår mellan nordiska experter om dessa åtgärder.

Regeringen följer alltså med stor uppmärksamhet den fortsatta utvecklingen i denna fråga, som har stor betydelse inte bara för Sverige utan även för våra grannländer.

Anf. 8 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för svaret.

Min fråga föranleddes av att det var väldigt tyst här hemma i Sverige när kärnvapenprovet utfördes. Jag lyssnade på nyhetssändningarna från våra grannländer, och där protesterade man och tog upp frågan i flera sändningar. Här hemma hördes ingenting.

Jag tyckte att det var tragiskt att inte regeringen reagerade kraftfullt och gick ut direkt och sade någonting, vilket, såvitt jag förstår, inte skedde. Däremot har tydligen personal från ambassaden blivit uppkallad till regeringen osv. Jag hörde också att de nordiska ministrarna uttalade sig i denna fråga, vilket jag tyckte var positivt.

Jag ser fram emot att det här blir en säkerhetsfråga som man tar tag i ordentligt framöver, och att Sverige verkligen agerar. I nuläget – om någonsin – borde väl Sverige och de nordiska länderna kunna påverka Sovjetunionen i dessa frågor, som läget i Sovjetunionen är nu.

Jag hoppas verkligen att vi får höra kraftiga protester från den svenska regeringen om inte kärnvapenproven upphör. Detta gäller även andra sprängningar överallt i världen.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1990/91:209 om tillfällig stödområdesplacering av Hallstahammar

Anf. 9 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Herr talman! Yngve Wernersson har frågat mig om jag, utöver arbetsmarknadspolitiska åtgärder, är beredd att medverka till att Hallstahammar tillfälligt placeras i stödområde?

Bakgrund till frågan är bl.a. ett antal varsel om minskad sysselsättning vid några företag i kommunen. Frågeställaren påpekar även att stålkrisen under 1970- och 1980-talen redan tidigare inneburit ett bortfall av ca 3 000 arbetstillfällen i kommunen.

Den stödområdesavgränsning som nu gäller fattade riksdagen beslut om för knappt ett halvt år sedan. Avgränsningen grundades på en ingående analys av de regionalpolitiska problemens omfattning och svårighetsgrad i landets samtliga kommuner.

En sammanvägning gjordes bl.a. av befolknings- och sysselsättningsutvecklingen under de senaste åren, sysselsättningsgrader bland män resp. kvinnor, arbetslöshetssituationen samt den lokala arbetsmarknadens omfattning. Den analys som gjordes har enligt min mening fortfarande relevans.

Avgränsningen av de permanenta stödområdena syftar bl.a. till att i dessa lösa regionalpolitiska problem av långsiktig natur. En avgränsning av denna

typ bör därför tillåtas verka över en längre tidsrymd och följaktligen inte ändras för ofta.

Syftet med inplacering av ett område tillfälligt är, som jag sade i ett svar på en fråga i förra veckan, att kunna hantera hastigt uppkomna strukturproblem som allvarligt hotar sysselsättningen. Gruppen med tillfälligt inplacerade områden bör dock inte tillåtas bli alltför omfattande, eftersom detta kan innebära att förutsättningarna för att lösa problemen inom de permanenta stödområdena då kan försämras.

Utanför stödområdena kan regeringen dessutom i undantagsfall lämna stöd.

Enligt min mening är det för närvarande inte aktuellt att placera Hallstahammars kommun i tillfälligt stödområde.

Anf. 10 YNGVE WERNERSSON (s):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka industriministern för svaret på min fråga. Jag är däremot inte nöjd med svaret.

Riksdagen har beslutat att ge regeringen möjlighet att besluta om tillfällig inplacering i stödområde för utsatta kommuner. Hallstahammars kommun är i stort behov av stöd, och regeringen har därför ett ansvar att använda de instrument som står till förfogande.

Hallstahammars kommun har missgynnats på ett flertal punkter när det gäller närings- och sysselsättningspolitiken: Etableringen av Mälarply gick kommunen förbi. Regionkontoret för invandrarverket flyttades. AMU-centrum flyttades.

Utvecklingen under 1990 har inte varit ljusare. Det har varit fråga om varsel och uppsägningar för ett fyrtiotal sömmerskor vid Snickers. 260 metallarbetare och tjänstemän vid Bulten är varslade. Sammanlagt har man i kommunen 390 aktuella varsel.

Det är nu dags att ge en mycket utsatt kommun det stöd människorna där så väl behöver. En tillfällig inplacering i stödområde löser inte alla problem, men det visar ändå att regeringen inte sviker kommunen i en svår situation. Jag hoppas att industriministern kommer att ompröva sitt ställningstagande.

Anf. 11 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Herr talman! Den situation som man nu upplever och under en tid har upplevt i Hallstahammar skiljer sig dess värre inte från situationen i många andra orter i vårt land. Vi har vissa strukturproblem, branschproblem. Teko är ett sådant exempel, som också berör Hallstahammar. Men det finns också problem inom andra grenar, såsom verkstadsindustrin och bilindustrin, där man på grund av strukturförändringar har svårigheter att upprätthålla sysselsättningen.

Dessutom har också lågkonjunkturen börjat påverka utvecklingen på många orter. Vi har därför under de senaste månaderna kunnat se ett ökat antal varsel, vilket så småningom kommer att leda till en ökad arbetslöshet.

Det medel vi i första hand måste använda är då naturligtvis arbetsmarknadspolitiken. Jag tror att vi är överens på den punkten. Men strukturförändringar som har effekter på längre sikt måste naturligtvis åtgärdas genom

att man med olika lokaliseringsåtgärder försöker åstadkomma ny sysselsättning.

Jag skall noggrant följa utvecklingen i Hallstahammar. Jag har tidigare haft överläggningar med kommunens ledning. Skulle det visa sig att problemen blir av en sådan karaktär att de är svåra att bemästra, skall vi naturligtvis överväga den möjlighet som finns i form av inplacering i stödområde. Men för närvarande kan jag inte se att situationen påkallar detta. Hallstahammar ingår också i Västerås lokala arbetsmarknad, och situationen där är fortfarande ganska hyfsad, vilket gör att Hallstahammars situation inte är sämre än den i många andra kommuner.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på frågorna 1990/91:214 och 229 om typgodkännande av svenska industriprodukter

Anf. 12 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Herr talman! Ingrid Ronne-Björkqvist och Ulf Melin har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att minska handläggningstiden för typgodkännanden av svenska industriprodukter.

Jag vill först framhålla att jag helt instämmer med frågeställarnas uppfattning att det är av största vikt för svensk industri och inte minst för dess internationella konkurrenskraft att det i Sverige finns en väl fungerande infrastruktur för prövning och kontroll samt godkännande och certifiering.

I det exempel som frågeställarna tar upp i sina frågor rör det sig om ett s.k. frivilligt typgodkännande som ett enskilt branschorgan, Svenska Vatten- och Avloppsverksföreningen, erbjuder sig att utfärda på begäran av tillverkarna. För bedömningar av toxikologiska och hygieniska egenskaper hos vaprodukter utnyttjar Vatten- och Avloppsverksföreningen på uppdragsbasis den expertis inom detta område som finns hos livsmedelsverket.

Forsheda AB har i förra veckan inkommit med en skrivelse där man begär min hjälp i ärendet. Jag har överlämnat ärendet till jordbruksministern, och enligt vad jag erfarit kommer frågan att tas upp med livsmedelsverket.

Att få till stånd väl fungerande och effektiva system för *frivillig* provning och godkännande är i första hand en uppgift för enskilda organ och organisationer och inte för staten. Internationellt samarbete inom detta område pågår i syfte att öka förtroendet över gränserna för provnings- och certifieringsorganens kompetens. Min bedömning är att detta samarbete kommer att leda till ökad effektivitet även i Sverige och att förfarandet vid frivilliga typgodkännanden kommer att underlättas.

Frågor om *obligatorisk* provning, kontroll och t.ex. typgodkännanden är mycket viktiga för den internationella handeln. Den framtida utformningen av de svenska systemen för provning och kontroll är därför i stor utsträckning beroende av de initiativ som tas i dessa frågor inom ramen för det europeiska integrationsarbetet. Jag vill avslutningsvis nämna att regeringen avser att inom en snar framtid för riksdagen redovisa åtgärder som syftar till en

Europaharmonisering och som inom det obligatoriska området kommer att leda till ökad effektivitet.

Anf. 13 INGRID RONNE-BJÖRKQVIST (fp):

Herr talman! Jag vill tacka industriministern för svaret. Det är för våra industrier livsviktigt att de får sina produkter typgodkända, inte bara när de skall gå ut internationellt utan också för att de skall kunna få en bra produktutveckling och kunna marknadsföra sina produkter i Sverige. Visst är det ändå något av en skandal att det har gått två och ett halvt år utan att den statliga myndigheten har handlagt ärendet, medan typgodkännande under tiden har skett i Norge, Danmark, Finland, England, Tyskland, Frankrike och Holland.

Även om det mycket riktigt är fråga om en frivillig prövning, så borde detta skapa en viss oro hos regeringen, trots att ett visst ansvar för prövningen också ligger hos enskilda organ.

Företagen i våra bygder har det just nu tillräckligt bekymmersamt ändå med arbetslösheten. Vi hörde på Ekot i dag att man har beräknat att 200 000 personer kommer att vara arbetslösa 1991 och att Smålandslänen kommer att drabbas värst. Detta är naturligt, eftersom det där finns så mycket legotillverkning för bilindustrin. I det läget är det viktigt att se till att en trög byråkrati inte får sätta käppar i hjulet och hindra den kreativitet som kännetecknar dessa bygder.

Anf. 14 ULF MELIN (m):

Herr talman! Även jag vill tacka statsrådet för svaret på min fråga. Till vissa delar är svaret positivt, eftersom statsrådet instämmer i vår kritik och säger att handläggningstiden för typgodkännanden måste förkortas så att vi även på detta område kan hålla oss på en internationell nivå. Det är bra. Jag tolkar också svaret så att statsrådet inte är nöjd med de långa handläggningstiderna för den här typen av ärenden.

När man är ute och träffar representanter för både företag och organisationer händer det många gånger att man ställs inför den här typen av ärenden, där de berörda anser att myndigheter tyvärr ibland krånglar mer än de hjälper. I vissa fall är kritiken inte berättigad, men i det här fallet tycker jag att den är det.

I jämförelse med vår omvärld är ju vi i Sverige mycket noggrannare när det gäller att pröva tillstånd, och vi ställer högre krav i olika sammanhang. I de länder som Ingrid Ronne-Björkqvist nämnde är handläggningstiden från fem månader och upp till ett år, men i Sverige tar det två och ett halvt år innan man kan få dessa tillstånd. Okej, statsrådet säger att de är frivilliga. Men branschorganet, Svenska Vatten- och Avloppsföreningen, måste för att kunna ge typgodkännandet inhämta uppgifter från livsmedelsverket. Vi har också nämnt att det finns ett antal krisbranscher, bl.a. bilbranschen, och framför allt plast- och gummiindustrin är ju direkt beroende av bilbranschen och känner av den kris som finns i dag. Alltså måste man hitta andra nischer. Det är då enligt min mening mycket viktigt att myndigheterna underlättar för företagen i stället för att motarbeta dem.

Anf. 15 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Herr talman! Jag håller med om att det är viktigt att vi för Sveriges del får en ordning som leder till snabba beslut. Den nya europeiska ordningen när det gäller obligatorisk provning och kontroll syftar till att ett godkännande i ett land skall accepteras i samtliga övriga länder. Därmed undviker man en onödig upprepning av provning och kontroll.

Det är önskvärt om vi i Europa kunde uppnå en motsvarande ordning när det gäller frivilliga typgodkännanden eller certifikat. Industrin skulle därmed slippa en sådan ordning som beskrivs i exemplet, där en tillverkare behöver ansöka om typgodkännande för samma produkt i en rad europeiska länder. Såväl industrin som konsumenter kommer att tjäna på en sådan ordning.

Även om frivillig provning för typgodkännande inte primärt faller inom regeringens ansvarsområde, vill jag framhålla att regeringen även har tagit initiativ på detta område. Regeringen har inom EFTA understött bildandet av en europeisk organisation för förtroendeskapande samarbete kring frågor om frivillig provning och certifiering. Denna organisation – European Organization for Testing and Certification, EOTC – konstituerades för övrigt just i dag.

Anf. 16 INGRID RONNE-BJÖRKQVIST (fp):

Herr talman! Jag håller med om att också den obligatoriska provningen är mycket viktig för internationell handel. Sedan jag ställde frågan har jag varit i bygderna i Östbo–Västbo där det finns så mycket positivt och glädjande inom industrin och en kreativitet. Man har i samtal med mig tagit upp att en harmonisering och lagändring måste ske. Det finns en möjlighet att få dispens, men man anser att det är orimligt långa väntetider innan arbetarskyddsstyrelsen eventuellt ger en dispens. Denna byråkrati behöver alltigenom ses över.

Situationen i dessa bygder är onödigt svår, mycket på grund av regeringens passivitet under den överhettning som nyss rådde. Industrierna har planerat för att bygga filialer och expandera utomlands, och det kan man inte göra om i ett huj. Den planeringen finns tyvärr, och man är där i full gång med att genomföra den.

Anf. 17 ULF MELIN (m):

Herr talman! Det är bra att Sverige har tagit detta initiativ, och det är bra att man också försöker harmonisera reglerna för våra exportföretag i den här typen av ärenden. Men det hjälper kanske inte de företag som väntar just nu.

Jag är mycket förvånad över att livsmedelsverket, för detta är ju trots allt en statlig angelägenhet, inte har agerat i denna typ av ärenden. Vi vet om att man måste förbättra och förändra vatten- och avloppssystemen i många kommuner, och det krävs mycket pengar för att kunna göra dessa investeringar. Här finns utan tvivel ett system som skulle förbättra läget i den situation som i dag råder. I dag släpps mycket färskvatten ut via avloppsnätet. Livsmedelsverket borde därför se positivt på detta system och snabbt komma fram till ett beslut.

Man har nu tagit kontakt med jordbruksdepartementet. Kan nu Forsheda AB förvänta sig ett snabbt beslut från statsrådet och verklig hjälp i ärendet?

Anf. 18 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Herr talman! Livsmedelsverket sorterar under jordbruksdepartementet, och det är väl rimligt att departementschefen där klarar ut de förhållanden som råder inom livsmedelsverket.

Jag anser att man skall avvakta vad livsmedelsverket svarar innan man drar alltför långtgående slutsatser.

Anf. 19 ULF MELIN (m):

Herr talman! Jag känner väl till att livsmedelsverket sorterar under jordbruksdepartementet. Rune Molin var själv inne på att detta primärt inte är en statlig angelägenhet. Men jag hoppas verkligen att livsmedelsverket inte kommer att ta två och ett halvt år på sig när nu jordbruksministern går in i ärendet, utan att man klarar av detta på en vecka.

Om vi jämför med våra konkurrentländer kan det ändå konstateras att handläggningstiden i Europa för denna typ av ärenden ligger på ett halvt till ett år. I Sverige tar det dess värre två och ett halvt år utan att man får ett svar. Det anser jag är mycket beklagligt.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1990/91:193 om allemansrätten och EG

Anf. 20 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Görel Thurdin har frågat statsministern vad ett medlemskap i EG innebär för möjligheterna att bevara allemansrätten. Arbetet i regeringen är så fördelat att jag skall svara på frågan.

Enligt artikel 222 i EG-fördraget skall fördraget inte påverka medlemsländernas lagstiftning i äganderättsfrågor. Ett villkor som gäller är dock att den nationella lagstiftningen inte får vara diskriminerande för de olika nationaliteterna inom EG.

Allemansrätten, som saknar motstycke i flertalet andra länder, är av avgörande betydelse för människornas möjlighet att få rekreation och avkoppling i det fria. Den uttrycks i naturvårdslagen så, att naturen utgör en nationell tillgång som skall skyddas och vårdas samt att den är tillgänglig för alla enligt allemansrätten. Allemansrätten gäller för både svenskar och utlänningar i Sverige.

Mitt svar till Görel Thurdin är därför, att varken ett EES-avtal eller ett medlemskap i EG skulle innebära någon inskränkning i allemansrätten.

Anf. 21 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Det är dags att i debatten lyfta fram specifika frågeställningar kopplade till frågan om ett eventuellt medlemskap och vad det innebär. Oavsett vad

man anser i frågan är det viktigt att skapa en beredskap för ett ställningstagande inte bara här i riksdagen utan också bland människorna i vårt land.

Det är därför som jag lyfter fram frågan om allemansrätten, som ju är något specifikt för Sverige, vilket statsrådet sade i sitt svar. Man kan föreställa sig att det kan komma påtryckningar om ändringar om vi får dessa friheter. EG-medborgare kommer att köpa svenska fastigheter, och de kanske inte anser att de vill ha någon människa gående över marker och ängar. De kanske inte heller vill ha någon som plockar bär i deras skog. Allemansrätten kan ju också lätt missbrukas, och detta kan också föranleda att man begär inskränkningar.

Artikel 222 i EG-fördraget som omnäms i svaret kan i och för sig verka betryggande. Men jag vill ändå ställa frågan: Kan Birgitta Dahl garantera att det i framtiden, om Sverige blir medlem i EG, inte kommer att ställas krav i något sådant avseende?

Anf. 22 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Mitt svar är att betrakta som ett auktoritativt besked på regeringens vägnar. Jag vill för övrigt berätta att vi på annat sätt haft anledning att hantera frågan. Det har nämligen visat sig – vilket jag har kunnat konstatera med egna ögon utefter våra vandringsleder och kanotleder – att de som inte är vana vid allemansrätten behöver information om vilket ansvar den medför. Naturvårdsverket har framställt informationsmaterial på ett antal främmande språk för att hjälpa till att förhindra de problem som eljest skulle kunna uppstå.

Anf. 23 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Jag skulle vilja ta upp en frågeställning som är kopplad till frågesvaret. Det talas om att ett villkor för att artikel 222 skall gälla och att man inte skall lägga sig i äganderättsfrågorna är att den nationella lagstiftningen inte får vara diskriminerande. Man kan då fråga sig: Vad innebär diskriminerande? Kan man eventuellt se det som diskriminerande att man får sin äganderätt begränsad av allemansrätten?

Anf. 24 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Lagen gäller lika för alla, och därmed är den inte diskriminerande.

Anf. 25 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Jag vill bara göra ett förtydligande. Det handlar alltså inte om att man t.ex. har en hårdare tillämpning här i Sverige än i ett annat land.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1990/91:215 om stödet till landskapsvård

Anf. 26 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Stina Gustavsson har frågat jordbruksministern vilka åtgärder han ämnar vidta för att de av riksdagen anvisade medlen för landskaps-

vårdande åtgärder i sin helhet skall komma landskapsvården till del. Arbetet i regeringen är så fördelat att jag skall besvara frågan.

För budgetåret 1990/91 har ett reservationsanslag på 100 milj.kr. anslagits till landskapsvårdande åtgärder i odlingslandskapet.

Jag kan försäkra Stina Gustavsson att det självfallet är regeringens avsikt att medlen i så stor utsträckning som det är praktiskt genomförbart skall användas till konkreta åtgärder.

Jag vill dock i detta sammanhang framhålla att när regeringen nu skapar förutsättningar för ett kraftfullt stöd till landskapsvårdande åtgärder, får länsstyrelser och berörda centrala myndigheter ytterligare en stor uppgift inom naturvårdsområdet. Det är då också nödvändigt att vissa medel avsätts för administration och utbildning i syfte att medlen skall kunna användas så effektivt som möjligt.

Enligt regeringens beslut den 8 november 1990 kommer maximalt 5 milj. kr. – fördelade mellan statens naturvårdsverk, lantbruksstyrelsen och riksantikvarieämbetet – att avsättas för central administration.

När det gäller länsstyrelsernas roll får högst 8,4 milj.kr. användas för administration och utbildningsinsatser.

Anf. 27 STINA GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Anledningen till att jag ställde frågan till jordbruksministern är att medel för landskapsvården anvisades i samband med det livsmedelspolitiska beslutet i våras. Jag tackar naturligtvis miljöministern, som har att handlägga just denna typ av frågor, för svaret.

Min reflexion när jag fick kännedom om att inte hela stödet till landskapsvård skulle utgå till dem som ägnar sig åt landskapsvården var: Varför utgår man inte från de kunskaper som redan finns? Varför måste man planera ytterligare? Vidare tyckte jag att det var en orimligt stor del av beloppet som kom att utgå till administration.

Under senvåren 1990 genomförde naturvårdsverket en enkät angående prioriterade områden för den nya landskapsvårdsersättningen. I mitt eget län, Kronobergs län, finns det redan omfattande naturvårdsprogram, kulturmiljöprogram, kommunal kulturlandskapsanalys osv. Det finns alltså planer för kultur och naturvård med hög aktualitet. Därtill har lantbruksnämnderna mycket stor kunskap om hur jordbruk och jordbrukslandskap ter sig i olika delar av länet. Samma typ av kunskaper finns naturligtvis även i andra län.

Det är ett allvarligt systemfel när en ny stödform urholkas genom att man låter byråkratin ta del av så pass mycket medel. Det hade varit praktiskt genomförbart att de 100 miljonerna hade gått direkt ut till länen för handläggning och kommit ut till de berörda lantbrukarna i landskapsvården.

Anf. 28 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Det här är en pionjärinsats där det måste vara individuella överenskommelser med de enskilda brukarna om det skall kunna gå att få i gång ett system som skall verka under en lång tid framåt. Anslagen kommer redan nästa år att fördubblas och därmed halveras också andelen som går till administration.

Det är nog första gången någon har anmärkt på att länsstyrelsen har fått ökade resurser för naturvårdande insatser. De behöver det, och det tror jag Stina Gustavsson vet. De dignar redan under en börda och arbetar fantastiskt hårt. Jag kan försäkra att vi inte kommer att slösa några pengar på onödig administration. Det här är till för att verksamheten skall få den goda start den förtjänar.

Anf. 29 STINA GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Jag tycker som miljöministern att anslaget till naturvården är bra. Jag känner ganska väl till, efter många års arbete i länsstyrelsens förtroendemannastyrelse, hur man har att handlägga olika frågor. Men jag vänder mig emot att det finns en kunskap och kompetens redan ute på fältet. Det är detta man skall ta till vara på i främsta rummet när denna fördelning görs. På det sättet skulle mer pengar kunna ges ut än de redan utlovade.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1990/91:222 om naturvårdsverket

Anf. 30 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Ingbritt Irhammar har frågat mig om inte myndighetsorganisationen på miljöområdet borde ges en parlamentarisk översyn som sätter naturvårdsverkets roll i en helhet för ett nytt och dynamiskt miljöarbete.

Jag delar Ingbritt Irhammars uppfattning om behovet av att i ett helhetsperspektiv se över naturvårdsverkets organisation för ett dynamiskt miljöarbete.

Regeringen har den 30 mars 1989 fattat beslut om att verkets nuvarande organisation gäller till den 1 juli 1991. I beslutet angavs att regeringen senare kommer att ta ställning till övergripande mål och huvudsaklig verksamhetsinriktning samt, vad gäller verkets inre organisation, låta utvärdera verkets grundstruktur.

Ett nytt organisationsförslag måste således läggas fram snabbt. Det var därför naturligt att tillkalla en särskild utredare som enligt sina direktiv skall arbeta skyndsamt.

Jag vill erinra Ingbritt Irhammar om att en parlamentarisk insyn i utredningen kan ske genom naturvårdsverkets styrelse.

Anf. 31 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Centern har i flera år framfört kravet på en parlamentarisk översyn av miljövårdens organisation, dvs. en genomgripande, brett förankrad översyn som borde se på hela systemet inom dagens miljövård.

Miljöministern svarar positivt när det gäller hela systemet och menar att vi har samma syn på detta. Kravet på en parlamentarisk översyn har även framförts av centerns ledamot i naturvårdsverkets styrelse. Detta säger jag med tanke på det svar som har getts i dag. Vi förstår inte att regeringen väljer att tillsätta den ena enmansutredningen eller enmansöversynen efter den

andra på olika delansvarsområden som har med miljövården att göra i stället för att ta detta parlamentariska helhetsgrepp.

Visserligen har en tidsgräns satts för den nuvarande organisationen av naturvårdsverket. Men den tiden skulle i stället kunna förlängas och en mer övergripande översyn skulle kunna göras och alltså inte bli ett hastverk som jag är rädd att det kan bli med denna enmansutredning. Det har redan funnits enmansutredningar tidigare, och man kan undra varför de inte lett till mera resultat.

Jag har en annan fråga förutom den som gäller varför man inte är intresserad av ett parlamentariskt engagemang. Var blir miljöavgifterna av, och var kommer de in i utredningen?

Anf. 32 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Det förslag som har lagts fram om miljöavgifter bereds för närvarande i regeringskansliet med tanke på den miljöpolitiska propositionen i vår.

Anf. 33 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Herr talman! Men det är ändå något som kommer att vara en del av miljööversynen och -arbetet. Det gäller naturvårdsverkets arbete, men också länsstyrelsernas naturvårdsenhet och kanske även kommunerna. Vi menar att man i en sådan parlamentarisk översyn åtminstone skall se över om miljöavgifterna kommer att få en roll i det fortsatta arbetet.

Jag skulle gärna vilja ha svar på varför man inte tar hänsyn till det politiska miljöengagemang som finns i de politiska partierna. Man skulle kunna ha nytta av den erfarenheten i en sådan översyn.

Anf. 34 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Praxis är att riktlinjer för verksamheten utfärdas av riksdag och regering. Riksdagens partier har också insyn i de enskilda verken oftast genom representation i styrelserna. Men däremot är det normalt att regeringen har ansvaret för myndighetsorganisationen och arbetsordningen.

Anf. 35 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Herr talman! När det gäller miljötillsynen och den framtida rollen och fördelningen mellan länsstyrelser, kommuner, naturvårdsverk och andra verk, finns det en stor erfarenhet på olika håll. Man borde i översynen ha denna övergripande helhetssyn som man inte får om endast ett verk utreds. Det finns visserligen en annan utredning som utreder länsstyrelsernas arbete. I stället borde det tillsättas en utredning som utreder med utgångspunkt i miljövårdens behov och därefter går ner på nivån med kommuner, länsstyrelser och olika verk och på så sätt tillgodoser miljövårdens behov.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1990/91:223 om återföringen av bensinångor

Anf. 36 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Märtha Berglund har frågat mig vad jag är beredd att göra för att skynda på genomförandet av återföring av bensinångor.

Flyktiga organiska ämnen har sådana effekter på miljö och hälsa att begränsningar är viktiga framför allt i tätorter. På regeringens uppdrag har därför naturvårdsverket tagit fram en strategi för att minska utsläppen av flyktiga organiska ämnen med 50 % mellan år 1988 och år 2000. Denna strategi omfattar förutom åtgärder inom bensinhanteringen viktiga åtgärder inom trafiksektorn, energiproduktion, lösningsmedelsutsläpp och industriella processutsläpp.

Regeringen avser att i den miljöpolitiska propositionen, som beräknas föreläggas riksdagen i början av nästa år, ta upp frågan om flyktiga organiska ämnen där bensinångor ingår.

Samtidigt vill jag nämna att åtgärder i distributionsledet ofta är ekonomiskt lönsamma. Det gäller t.ex. flytande tak på lagringscisterner, åtgärder på tankbilar samt återvinningsanläggningar. Branschen har åtagit sig att genomföra de flesta av dessa åtgärder.

Även vid tankning kan åtgärder mot utsläppen av kolväten minskas. Flera bensinföretag har redan installerat s.k. muffar.

En annan metod som kräver mer tid för genomförande är att utrusta alla bilar med s.k. kolkanistrar vilka adsorberar kolvätena.

Utfärdande av föreskrifter för åtgärder inom bensindistribution inkl. tidsplaner är myndigheternas ansvar.

Naturvårdsverket har också utarbetat förslag till sådana föreskrifter inom en arbetsgrupp där förutom naturvårdsverket företrädare för oljebranschen, sprängämnesinspektionen, bilindustrin och Kommunförbundet har varit representerade.

Förslaget innebär att utrustning skall ha installerats vid samtliga bensinstationer i Sverige senast den 1 januari 1995. För bensinstationer med en stor försäljningsvolym skall åtgärderna vara genomförda senast under år 1993.

Anf. 37 MÄRTHA BERGLUND (s):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Birgitta Dahl för svaret på min fråga. Det gläder mig att höra att det börjar hända saker kring återföring av bensinångor.

I många kommunfullmäktigeförsamlingar runt om i Sverige har motioner om återföring behandlats positivt. Sedan har man funnit att det inte har hänt så mycket. Jag har sett att många motioner i den här frågan också har avlämnats till riksdagen.

Det har saknats bindande föreskrifter. När de nu kommer tycker jag att det är synd att de är så generösa tidsmässigt. Det är märkligt att en reform som på lång sikt är lönsam, ur miljösynpunkt är mycket bra och dessutom är en arbetsmiljöfråga tar så lång tid att genomföra.

Senast i går läste jag i en av våra kvällstidningar att många yrkeschaufförer drabbas av leukemi, blodcancer. Ämnet bensen som finns i bensinångor kan vara en bidragande orsak.

Min fråga kvarstår delvis. Finns det möjligheter att man i den proposition som kommer kan skynda på när det gäller tidsaspekten, så att vi får genomförandet tidigare än vad som här har angivits?

Anf. 38 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Märtha Berglund och jag är överens om att det här är mycket viktigt att få uträttat. Det berör många människors närmiljö. Jag kan säga uppriktigt att också jag önskar att det skulle gå snabbare. Det har varit fråga om mycket lidande under årens lopp för att driva på det här arbetet.

Jämsides med den här typen av åtgärder kan man gå på innehållet i bränslena. Det pågår också ett arbete för att få bort farliga och onödiga tillsatser. Frågor av detta slag kommer att behandlas och redovisas i den kommande miljöpolitiska propositionen.

Anf. 39 MÄRTHA BERGLUND (s):

Herr talman! Är det då inte aktuellt att det kan gå snabbare?

Anf. 40 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Om det finns någon möjlighet att åstadkomma ett snabbare genomförande, lovar jag att vi skall utnyttja den möjligheten. Det här är de uppgifter som naturvårdsverket har gett oss. Det vore självfallet roligt om det gick att få fram det snabbare.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1990/91:232 om ersättningsreglerna i naturvårdslagen

Anf. 41 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Åsa Domeij har frågat mig om regeringen är beredd att ändra ersättningsreglerna i naturvårdslagen till de regler som gällde tidigare.

Riksdagsbeslutet om ändrade ersättningsregler i naturvårdslagen trädde i kraft den 1 juli 1987. Motionsyrkanden om att återigen ändra ersättningsreglerna avslogs så sent som i våras av riksdagen.

Mot den bakgrunden är det inte aktuellt att överväga sådana ändringar.

Anf. 42 ÅSA DOMEIJ (mp):

Herr talman! Bakgrunden till frågan är att centern och socialdemokraterna i samband med att man gjorde upp om planlagstiftningen kraftigt försämrade förutsättningarna för naturvård i landet. Man ändrade nämligen ersättningsreglerna så att formuleringen "ersättning skall ges om pågående markanvändning avsevärt försvåras" ändrades till "om pågående markanvändning inom berörd del av fastigheten försvåras". Det kan låta som om det inte är fråga om en särskilt stor ändring. Det medförde dock att naturvården blev mycket dyrare för myndigheterna. Uppgörelsen följdes inte av mera pengar till myndigheterna.

Jag tycker att det är litet tråkigt att ministern i en sådan här viktig natur-

vårdsfråga – kanske en av de allra viktigaste, det säger de som jobbar med naturvård inom länsstyrelserna – inte kommer med någon som helst motivering till varför ersättningsreglerna inte bör ändras så att de regler som gällde tidigare åter blir gällande. Att motionsyrkandet har avslagits finner jag inte vara något sakargument.

En utredning om naturvårdslagen har ganska nyligen lämnat sitt betänkande. Där föreslås ingen ändring av ersättningsreglerna. Det finns dock inget motiv för detta. Jag undrar om miljöministern inte tänker sig att man i samband med att naturvårdslagen görs om ändrar ersättningsreglerna så att de tidigare reglerna åter blir gällande. Det är väl ändå rimligt att man ser till hela fastigheten och kostnaderna för denna när man bedömer skadan av olika regler och inskränkningar i driften. Man bör inte bara se till den lilla del som är berörd.

Anf. 43 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Åsa Domeij känner till – det har vi diskuterat i annat sammanhang i offentlig debatt – bakgrunden till beslutet. Centern ställde detta krav för att medverka till att naturresurslagen kunde passera riksdagen. De borgerliga partierna ansåg att den innebar ett för stort ingrepp i den personliga äganderätten. Naturresurslagen var en oerhört viktig insats för att skydda skyddsvärd miljö. Det var det priset vi fick betala för att få den lagen genom riksdagen.

Anf. 44 ÅSA DOMEIJ (mp):

Herr talman! Jag håller inte med om att naturresurslagen är en mycket bra skyddslag. De delar som handlar om skydd av naturen bör överföras till en ny miljöbalk, och resten kan skrotas. Såvitt jag minns reserverade sig inte vänsterpartiet emot naturresurslagen. Folkpartiet och moderaterna gjorde detta. Jag tycker att det är ett ganska dåligt argument.

För en månad sedan fick jag löftet av Birgitta Dahl att om bara centern går med på att ändra ersättningsreglerna så att de tidigare reglerna blir gällande skulle socialdemokraterna inte ha något emot det. Gäller det löftet fortfarande?

Anf. 45 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Självfallet är det förslag som vi framlade för riksdagen, och som var bättre i sin ursprungliga form, vårt huvudförslag.

Anf. 46 ÅSA DOMEIJ (mp):

Herr talman! Jag nöjer mig med det svaret. Det är tydligen så att om bara centern går med på att ändra ersättningsreglerna så att de tidigare reglerna åter blir gällande, vill socialdemokraterna också göra det. Det gäller att i fortsättningen sätta rejäl press på centern. Om vi får denna ändring, kan vi faktiskt ta ett stort steg framåt i naturvårdsarbetet.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1990/91:238 om ersättningen för landskapsvård

Anf. 47 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Annika Åhnberg har frågat jordbruksministern om regeringen avser att reda ut oklarheterna beträffande NOLA och den nya landskapsvårdande ersättningen. Arbetet i regeringen är så fördelat att jag skall besvara frågan.

Låt mig först göra klart frågan angående NOLA-anslagets storlek. För budgetåret 1990/91 uppgår anslaget till 40 milj. kr. Frågan om anslagets storlek för kommande budgetår bereds för närvarande.

För budgetåret 1990/91 har riksdagen anslagit 100 milj. kr. till landskapsvårdande åtgärder, och för de två nästkommande budgetåren uppgår de av riksdagen fastlagda anslagen till 200 resp. 250 milj. kr.

Beträffande momsplikten gäller att bidragsersättningar är momsbefriade om ersättningen inte avser utförande av en skattepliktig tjänst eller tillhandahållande av en skattepliktig vara. Bedömningen av vad som skall gälla i de enskilda fallen ankommer emellertid på beskattningsmyndigheterna och de dömande organen.

Oavsett momsplikt eller ej kommer emellertid anslagets storlek inte att påverkas eftersom eventuell moms kommer att ersättas i särskild ordning. På samma sätt kommer den enskilde jordbrukaren att få avdragsrätt för eventuell ingående moms på maskiner och material m.m.

Anf. 48 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Herr talman! Den landskapsvårdande ersättning som infördes i samband med riksdagens livsmedelspolitiska beslut i våras har redan tidigare under den här frågestunden varit föremål för diskussion. Jag måste säga att jag då fick en av de farhågor som vi i vänsterpartiet hade inför det här beslutet bekräftad, nämligen att med den utformning som den här ersättningen fick en alltför stor del av medlen skulle gå till administrationen. Vi hade från mitt partis sida hellre sett en mer generell ersättning.

Men min fråga om dessa ersättningar handlade bl.a. om NOLA-anslaget. Miljöministern säger att hon först skall göra klart frågan angående NOLA-anslaget. Men så väldigt klargörande blev inte svaret. Jag vet att anslaget i år uppgår till 40 milj. kr. Det var 10 milj. kr. före beslutet om livsmedelspolitiken. I och med detta beslut fick vi till stånd en överenskommelse som innebar ytterligare 30 milj. kr. Jag skulle gärna vilja påminna om vad utskottet i sitt betänkande skrev:

Det finns redan i dag ett stort behov av insatser inom ramen för NOLA-stödet – det betyder alltså naturvårdsåtgärder i odlingslandskapet – och omläggningen av livsmedelspolitiken kommer att förstärka detta behov.

Utskottet skrev även:

Utskottet föreslår därför att detta anslag tillförs ytterligare 30 miljoner.

Jag menar att det i detta betänkande ganska klart framgår att utskottet inte avsåg, och inte heller riksdagen i sitt beslut, att detta var en engångsföreteelse, utan man menade att det framgent och under den här omställningsperioden finns ett behov av ökad ersättning för naturvårdsåtgärder i odlingslandskapet.

När det gäller momsplikten säger miljöministern i svaret:

"Oavsett momsplikt eller ej kommer emellertid anslagets storlek inte att påverkas eftersom eventuell moms kommer att ersättas i särskild ordning."

Jag måste säga att jag inte förstår detta. Jag skulle vilja ha ett förtydligande av vad det betyder.

Anf. 49 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Först vill jag ta upp anslaget. Jag hoppas att Annika Åhnberg lade märke till att vi i det förra åtstramningspaketet lyckades hålla miljöområdet fritt från åtstramningar. Och för dagen tycker jag att Annika Åhnberg skall nöja sig med att jag säger att jag slåss allt jag kan för att klara det även i det budgetarbete som nu pågår.

Jag kan erkänna att också jag först tyckte att jag inte riktigt förstod hur momsplikten fungerade. Jag kände mig förvirrad och inte på något särskilt högt plan. Men i de genomgångar som vi har gjort har man redovisat att anslaget inte skall behöva användas för att betala moms om den utgår. Det är inte självklart att det kommer att utgå moms. Det beror på hur ersättningen utformas i det enskilda fallet. Och jag vill inte stå här och undervisa jordbrukare och myndigheter i skatteplanering. Men vi har alltså fått försäkringar om att eventuell moms för den här typen av ersättningar inte skall belasta själva det anslag som utgår. Det skall inte kunna minskas bakvägen.

Anf. 50 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Herr talman! Även om jag fortfarande inte riktigt förstår hur detta skall gå till tycker jag ändå att det var ett klargörande. När vi i utskottet diskuterade dessa ersättningar, som riksdagen sedan fattade beslut om, togs inte den här aspekten upp, dvs. om man i det här anslaget skulle inräkna det som man sedan så att säga skulle få betala tillbaka till samhället i moms. Jag tror att det är viktigt för de kontrakt som nu skall skrivas mellan enskilda jordbrukare och samhället att man vet vad det i praktiken innebär. Och momsbeloppen är ju avsevärda. Det är alltså ett väsentligt klargörande att momsbeloppet inte skall räknas in i ersättningsbeloppet.

När det gäller NOLA-ersättningen förstår jag givetvis att jag inte här kan utkräva några förhandsbesked om vad nästa års statsbudget kommer att innehålla. Eftersom de här kontrakten är långsiktiga och skrivs över flera år, vill jag understryka att det blir ogörligt att ha ett sådant anslag ett år och sedan inte följa upp det i det långsiktiga arbetet. Jag tror att jag kan lova åtminstone vårt stöd för en fortsatt hög ambition när det gäller detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1990/91:240 om svavelhalt i bunkeroljor

Anf. 51 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Roy Ottosson har frågat mig vad regeringen gjort för att åstadkomma radikala begränsningar av svavelhalten i förbränningsoljor för

färjetrafik i Norden, och när vi kan förvänta oss att bilaterala eller nordiska avtal kan komma till stånd.

Sjöfartens utsläpp av luftföroreningar är i dag helt oreglerade. I regel används därför bunkeroljor med relativt höga svavelhalter som oljebolagen inte kan sälja i land, och kväveoxidutsläppen renas inte alls.

Det är riktigt att en stark miljöopinion har inneburit att ett antal färjerederier under de senaste åren börjat använda mer lågsvavlig olja, i vissa fall längs hela färdsträckan, i andra fall i hamnområden och skärgård.

Både miljöavgiftsutredningen och sjöfartsverket har utarbetat förslag till hur man kan begränsa svavelutsläppen från sjöfarten.

Förslaget från miljöavgiftsutredningen innebär i korthet att ett avgiftssystem införs för bunkeroljor med mer än 0,5 % svavelhalt.

Sjöfartsverket konstaterar i sin rapport att frågan om att få till stånd en reduktion av svavelinnehållet helst bör lösas internationellt inom de organ där frågan behandlas, dvs. HELCOM (Helsingforskommissionen) och IMO (International Maritime Organization). Sjöfartsverket anser även att en unilateral, dvs. ensidig, svavelbegränsning kan övervägas för fartyg som ofta går i svenska vatten.

Regeringens arbete är för närvarande inriktat på att få till stånd en nordisk samsyn som gör det möjligt att begränsa svavelhalten i bunkeroljor.

Jag avser att behandla denna fråga i den miljöpolitiska propositionen våren 1991. Även i fråga om utsläppen av kväveoxider från sjöfarten avser jag att återkomma i samma proposition.

Anf. 52 ROY OTTOSSON (mp):

Herr talman! Bakgrunden till den här frågan är ett besök jag gjorde hos sjöfartsverket förra veckan. Jag fick då klart för mig att det finns rederier i Norden som bedriver färjetrafik, bl.a. på Stockholm, och använder sig av svavelrik bunkerolja som är betydligt billigare. Dessa rederier får naturligtvis en stor kostnadsfördel. På sjöfartsverket menar man att det blir ohållbart för de svenska rederierna att fortsätta med lågsvavlig olja om detta fortgår. Jag fick intrycket att det är ganska bråttom när det gäller att förhindra en ytterligare försämring.

Det svar som jag har fått av miljöministern går egentligen bara ut på att man skall vänta till våren 1991 för att se vad som då kommer.

Det är naturligtvis bra om man får till stånd en nordisk samsyn. Det är väl en förutsättning för ett avtal. Men jag måste ändå fråga miljöministern: Är arbetet inte inriktat på att få till stånd bilaterala avtal just inom Norden, kanske i första hand mellan Sverige och Finland och mellan Sverige och Danmark som det här angår?

Jag vill också gärna berätta för ministern, om hon inte redan känner till det, att IMOs ansträningar internationellt är mycket blygsamma. IMO tänker sig en 50-procentig reduktion till år 2000, vilket inte är acceptabelt med tanke på den försurningssituation som vi har i Sverige. Som jag ser det måste vi ha en högre ambitionsnivå.

Anf. 53 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Jag delar Roy Ottossons uppfattning att vi behöver ställa högre krav. Och en del av vårt arbete går ut just på att få enighet kring sådana högre krav så att vi även kan driva dem genom IMO.

Det nordiska arbetet pågår intensivt. Det är ett nordiskt land som går emot en sådan överenskommelse, vilket är vårt bekymmer just nu. Vi skulle vilja ha en nordisk samsyn, och vi arbetar mycket intensivt för det. Men verkligheten är sådan.

Det är så tydligt för var och en som vet vad det handlar om att det är fråga om farvatten som vi utnyttjar tillsammans. Det är mycket viktigt att vi får alla med oss för att undvika att de som bär sig bra åt blir utkonkurrerade av dem som bär sig illa åt. Det är ju detta det handlar om. Jag kan försäkra att vi kommer att göra allt vi kan för att få alla nordiska länder med oss. I värsta fall får vi nöja oss med några.

Anf. 54 ROY OTTOSSON (mp):

Herr talman! Det var ett positivt svar, och vi får se vad som händer. Jag vill ändå framhålla att det även i Sverige finns starka krafter som vill invänta internationella avtal och inte gå före på det sätt som både jag och miljöministern förespråkar. Det har vi ju sett i remissvaren på miljöavgiftsutredningens förslag om att ensidigt gå in och lägga miljöavgifter i Sverige på just svavel i bunkeroljor med mer än 0,5 % svavelhalt. Det är naturligtvis oroväckande att läsa sådana remissvar, där det helt saknas förståelse för dessa problem ur miljösynpunkt. Men om jag har förstått miljöministern rätt kan vi förvänta oss att det kommer att bli någon typ av avtal eller krav inom det närmaste året.

Anf. 55 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Jag vill påpeka att det finns ytterligare möjligheter som vi kommer att försöka utnyttja. En sådan är det inledda arbetet mellan Östersjöstaterna, som ju startades i Ronneby med statsministerkonferens och där en deklaration utfärdades. Vi skall till januari ha upprättat nationella planer och före utgången av 1991 ett gemensamt aktionsprogram för att rädda Östersjön. Med den ökning som sjöfarten nu har är det naturligtvis väldigt betydelsefullt att vi i tid angriper den här typen av problem tillsammans.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på fråga 1990/91:242 om CFC-avvecklingen

Anf. 56 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Lennart Brunander har frågat mig vad regeringen avser vidta för åtgärder för att tillse att CFC-avveckling inte leder till ytterligare miljöproblem.

Regeringen avser att i den kommande miljöpolitiska propositionen i början av år 1991 ta upp frågan om åtgärder för att begränsa användningen av HCFC- och HFC-föreningar. Redan i 1988 års miljöpolitiska proposition

fastslogs att CFC-användningen inte får ersättas av en användning av andra kemikalier som medför miljö- eller hälsorisker och att målsättningen är att avveckla användningen av HCFC-föreningar.

Arbetet med att snabbt ersätta CFC på kemiföretagen runt om i världen har fokuserats runt ofullständigt halogenerade klorfluorkarboner, HCFC, och ofullständigt halogenerade fluorkarboner, HFC.

Dessa substanser är testade avseende ozonnedbrytande potential och klimatgaseffekt. Man vet att de inte är helt miljövänliga, men betydligt bättre än CFC. I dag är de inom vissa områden, t.ex. kylskåp, en förutsättning för att snabbt kunna stoppa CFC-användningen. Finner man att de har sådana skadliga effekter att de endast skapar nya, kanske värre, problem i stället för att bidra till att lösa problemet med uttunning av ozonskiktet, skall naturligtvis all användning stoppas.

Sverige har aktivt arbetat internationellt inom det s.k. Montrealprotokollet med att användningen av HCFC skall begränsas till de områden där de verkligen behövs, för att snabbt kunna ersätta CFC. Dessutom har Sverige verkat för rapportering och kontroll av användningen samt för att sätta ett slutdatum för all användning till år 2010.

Parterna till Montrealprotokollet har i juni 1990 enats om att dessa föreningar endast är övergångssubstanser där användningen skall begränsas och så snart som möjligt, men inte senare än år 2040, ersättas med helt miljöriktiga alternativ.

Självfallet kommer regeringen att noga följa effekterna av CFC-avvecklingen och vidta åtgärder om det behövs.

Anf. 57 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Jag tackar miljöministern för svaret. Det var en beskrivning av situationen och litet grand en deklaration av att regeringen följer frågan. Det kanske inte var ett svar på den fråga som jag egentligen hade ställt: Vad gör regeringen och miljöministern för att ta reda på de bekymmer som de nya ersättningsämnena kan orsaka? Det beslut som fattades en gång i tiden om att vi skall ta bort freonerna för att klara ozonskiktet har bedömts som en väldigt viktig internationell överenskommelse. Nu börjar glädjen litet grand att grumlas, när det kommer propåer om att de ämnen som används i stället inte är så bra. De skapar nya problem som vi inte hade tänkt på. Egentligen borde vi ta reda på det innan vi börjar använda dem.

Nu säger miljöministern att dessa nya ämnen inte skadar ozonskiktet och att de är undersökta. Men det finns andra frågor. Vad händer när dessa ämnen bryts ner? Vad händer i naturen, jorden och växterna? Vi vet att när dessa ämnen bryts ner bildas triklorfluorättikssyra, som är mycket stark och som egentligen inte finns i naturligt sammanhang. Man förmodar att det också bildas monofluorättikssyra som är mycket giftig för allt levande. Detta har framför allt beskrivits av en kemiprofessor i England som sysslar med dessa frågor. Han har beskyllt industrin för att kasta sig in i detta utan att egentligen veta vad man gör. Vad jag har frågat, och gärna vill ha svar på, är vad vi här i Sverige gör. Vad gör naturvårdsverket, miljöministern och regeringen för att ta reda på vad som händer med dessa ämnen, så att vi inte åker på en baksmälla? Den kan ju bli värre än den vi hade tidigare.

Anf. 58 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Att följa upp är ett naturligt led i både myndigheters och regeringens regelbundet återkommande prövning av avvecklingsprogrammet. Vi skall redovisa det för riksdagen i den miljöpolitiska propositionen om ett par månader. Det finns inskrivet i både det svenska avvecklingsprogrammet och det internationella protokollet att man noggrant måste följa upp för att försäkra sig om att vi inte tar i anspråk något som kan ställa till med nya problem. I varje fall måste det vara bättre ämnen än de som ersätts.

Det här området är faktiskt ett bra exempel på hur man handlar i enlighet med den s.k. försiktighetsprincipen, misstanken, utan att ha full visshet på alla punkter. Det är väldigt viktigt, därför att vi har tidigare varit med om att man har skjutit på nödvändiga beslut under förevändning att vi inte har full visshet på alla punkter. Då har man i onödan förstorat problemen och fördröjt besluten.

Jag för min del är helt övertygad om att även om vi kan behöva ändra programmet efter hand, så var det rätt att lägga fast avvecklingsprogrammet för CFC och sedan gradvis ersätta CFC med allt bättre alternativ.

Anf. 59 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Jag tycker också att det var rätt att fatta beslut om att avveckla CFC. Jag tycker dessutom att det hade varit viktigt att ta reda på hur de medel som vi använder i stället fungerar. Miljöministern säger att regeringen följer upp frågan. Det räcker inte att följa upp, utan man måste ta reda på hur dessa medel fungerar. Vilka åtgärder har man initierat på forskningsområdet just för att ta reda på vad dessa nya kemikalier ger för effekter när de används och sedan bryts ned? Det går alltså inte att bara följa upp och se efter vad som kommer att hända när vi använder dem, utan vi måste ta reda på effekterna innan vi introducerar dem fullt ut. Introduktion pågår, så det är ganska bråttom. Vilka beslut har regeringen fattat i det avseendet?

Anf. 60 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Vi har helt enkelt uppdragit åt de ansvariga myndigheterna att följa arbetet i just det syfte som Lennart Brunander är ute efter. Det ligger i deras myndighetsutövning – det gäller både kemikalieinspektionen och naturvårdsverket.

Anf. 61 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Jag tror när miljöministern säger att regeringen har uppdragit åt dessa myndigheter att följa frågan. Men min fråga är: Vad har de fått i uppdrag att ta reda på om dessa ersättningsmedels inverkan på natur och hur de rent kemiskt reagerar i naturen. Vi måste kunna vidta åtgärder och stoppa användning innan det är för sent, innan vi har introducerat dem fullt ut. Det är precis vad som håller på att ske nu. När det gäller kylmedel kan vi återvinna en del, se till att ämnen inte kommer ut i naturen. Har man vidtagit åtgärder när det gäller återanvändning?

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på fråga 1990/91:208 om det beslutade Östersjölaboratoriet

Anf. 62 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Sven-Olof Petersson har frågat mig om det är regeringens avsikt att frångå det fattade beslutet om inrättande av ett Östersjölaboratorium och vad i så fall orsaken till detta är.

Riksdagen beslutade i våras att till fiskeristyrelsen anvisa 1,4 milj. kr. för etablering av en filial till havsfiskelaboratoriet.

Regeringen beslutade den 7 juni i år att det anvisade beloppet får disponeras av fiskeristyrelsen efter beslut av regeringen då fiskeristyrelsen har presenterat ett förslag rörande en filial till havsfiskelaboratoriet.

Fiskeristyrelsen presenterade den 29 juni ett förslag till verksamhet vid en sådan filial. Enligt förslaget skulle torskundersökningar samt kustrelaterade och miljörelaterade undersökningar prioriteras. Enligt fiskeristyrelsens bedömning är en lokalisering av filialen till Karlskrona det bästa alternativet med tanke på dels det centrala läget i förhållande till undersökningsområdet, dels tillgången till stora landningar av fisk för provtagning. Frågan om en filial till havsfiskelaboratoriet bereds för närvarande inom regeringskansliet, och regeringen avser att så snart som möjligt ta ställning till denna.

Anf. 63 SVEN-OLOF PETERSSON (c):

Herr talman! Jag tackar jordbruksministern för svaret på frågan.

Det var inte utan att vi alla blev väldigt bekymrade för ungefär en och en halv vecka sedan när det publicerades uppgifter i lokala tidningar om att starten av laboratoriets verksamhet var skjuten på framtiden. Tanken var ju att verksamheten skulle ha startat i Karlskrona redan i månadsskiftet oktober-november.

Av det svar jag har fått framgår det att fiskeristyrelsen redan den 29 juli, dvs. för i dagarna fem månader sedan, presenterade ett förslag till verksamhet vid filialen. Vi vet att det laboratoriet kommer att fylla en utomordentligt viktig funktion för det svenska fisket men också, såvitt vi kan förstå, i miljöarbetet. 90 % av de svenska fiskevattnen finns i Östersjön, och ungefär 80 % av all svensk matfisk kommer från Östersjön och landas vid Östersjöhamnar.

Jag skulle vilja fråga statsrådet: Vad är det som gör att man fortfarande bereder den här frågan i regeringskansliet, och varför har beslut inte redan kunnat fattas? Det är ju ändå fem månader sedan papperen kom från fiskeristyrelsen. Vad är orsaken till detta?

Anf. 64 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! När fiskeristyrelsen presenterade sitt förslag, den 29 juni, var hyresförhandlingarna mellan byggnadsstyrelsen och Karlskrona kommun inte klara. Hyresavtalet har blivit klart först i oktober. Det visade sig då att hyran var så hög att den tog en god bit av det anslag som anvisats. Fiskeristyrelsen bedömde då att den hyra man fick acceptera gick att klara, om medel skjuts till för verksamheten också från anslaget Främjande av fiskerinäringen, alltså forskningsmedel på fiskets område. Det är det nya som har tillkommit, och den frågan bereds i vanlig ordning i kanslihuset.

Anf. 65 SVEN-OLOF PETERSSON (c):

Herr talman! Enligt de uppgifter jag har fått skulle hyresavtalet vara klart – det verifierar statsrådet också. Jag har tidigare hört att alla parter skulle vara nöjda med detsamma.

Jag skulle då i stället vilja fråga: När kan vi vänta oss att få det positiv besked som vi väntar på och som ligger i linje med det tidigare fattade riksdagsbeslutet? Och när kan vi i så fall förvänta att verksamheten vid laboratoriet kommer i gång? Att den skall i gång är jag övertygad om att jordbruksministern och jag är ense om.

Anf. 66 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Om man är nöjd eller inte med hyran vet jag inte, och det har jag inte heller någon anledning att lägga mig i. Jag bara konstaterar att hyran i varje fall blev sådan att man enligt fiskeristyrelsen måste lägga till ytterligare medel för att verksamheten skall kunna bedrivas. Det är då medel från Främjande av fiskerinäringen, och det är den frågan som i vanlig ordning bereds. Som vanligt när man bereder frågor inom kanslihuset konstaterar man att man så snart som möjligt skall ta ställning till frågan. Det är en vanlig fråga, som nu är under beredning, och det är de tillkommande anslagen som vi får diskutera.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på frågorna 1990/91:233 och 241 om stöd till försäljning av ekologiskt odlade produkter

Anf. 67 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Åsa Domeij har frågat mig om regeringen är beredd att dels slopa förmalningsavgiften för ekologiskt odlad spannmål, dels satsa några miljoner per år på marknadsföring av kravmärkta produkter. Marknadsföringen kan enligt Åsa Domeij finansieras genom omdisponering av en del av de medel som lantbruksstyrelsen disponerar för att informera om omställningen av jordbruket.

Som Åsa Domeij vet är regeringen mycket intresserad av och engagerad i att främja utvecklingen av alternativt odlade produkter.

Under flera år har skogs- och jordbrukets forskningsråd haft särskilda medel för forskning på detta område. Vidare ges, som Åsa Domeij själv nämner, ett stimulansstöd till alternativ odling. Medel har också avsatts för kontrollen av produkterna.

Lantbruksstyrelsen disponerar också särskilda medel för rådgivning om alternativ odling samt informations- och utvecklingsinsatser för att främja avsättningen av alternativt producerade livsmedel. Under innevarande budgetår har 6,3 milj. kr. avsatts för dessa ändamål, vilket är en ökning med 1,0 milj. kr. från det föregående året. Dessa medel används, förutom för rådgivning, även för marknadsföring av och information om alternativt producerade livsmedel samt för utbildning av butikspersonal i dessa frågor.

Lantbruksstyrelsen förfogar alltså redan över medel för bl.a. sådan marknadsföring som Åsa Domeij efterlyser.

När det gäller förmalningsavgiften delar jag inte Åsa Domeijs uppfattning. Avgiften är en generell intern avgift som alla jordbrukare betalar för att delta i finansieringen av spannmålsregleringen, oavsett hur eller var spannmålen odlas. Detsamma gäller övriga interna avgifter. Jag ser ingen anledning att ändra på detta. Den utvecklingen och de verksamheter som statsmakterna vill stimulera bör hellre främjas genom riktade åtgärder än genom undantag från generella regler. Det är också den väg regeringen valt när det gäller alternativ odling, nämligen att erbjuda ett stimulansbidrag vid övergång till sådan odling. Även i övrigt har en sådan utveckling stimulerats, vilket jag nyss redogjort för.

Slutligen vill jag också påminna om att de interna avgifterna på handelsgödsel och bekämpningsmedel inte belastar den alternativa produktionen.

Anf. 68 ÅSA DOMEIJ (mp):

Herr talman! Jag tackar jordbruksministern för svaret.

Jag är givetvis mycket nöjd med att regeringen satsade en hel del pengar på omställningsstödet till alternativ odling. Men det är just mot den bakgrunden som jag ställt frågan. De pengarna följdes inte upp med några medel till just marknadsföringsåtgärder. Det kan vara svårt för en mycket liten men samtidigt mycket kraftigt växande näring att själv plocka fram sådana pengar. Här gjorde Danmark en annorlunda satsning, där man kombinerade pengar till omställning med pengar till marknadsföring.

I svaret nämner jordbruksministern en del andra medel som lantbruksstyrelsen har till sitt förfogande, bl.a. för rådgivning och även pengar till kontroll. Men till marknadsföring finns det i dag i praktiken bara ca 1 miljon som kan användas. Jag tror att marknadsföringspengar motsvarande 5–6 milj. kr. per år under en treårsperiod skulle kunna ge mycket bra effekt: Kunder finns, men produkterna når inte ut till butikerna. Det är problemet. Om vi jämför med Danmark kan vi också tydligt se att det faktiskt finns en stor marknad.

Jag har också föreslagit en finansiering. Jag förstår att det kan vara svårt att plocka fram nya pengar i det här statsfinansiella läget, men lantbruksstyrelsen har ju fått mycket stora summor för att satsa på omställning och information om omställning av lantbruket till bönderna. Om man plockade bara några miljoner av de medlen per år skulle det kunna ha avsedd effekt. Då skulle vi få mycket större nytta av alla de miljoner som tidigare har satsats på omställning till ekologiskt lantbruk.

Anf. 69 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Vi är överens om att det utgår pengar till lantbruksstyrelsen i marknadsbefrämjande syfte. Jag tror inte att det är klokt att detaljreglera, vare sig från kammarens talarstol eller från riksdagen i övrigt, exakt hur de medlen skall användas. Marknadsföring är förvisso en rörlig verksamhet.

Däremot menar jag att lantbruksstyrelsen har ramar inom vilka man kan omdisponera. Vi har ju i lantbruksstyrelsen inrättat ett alternativodlarråd, som har många olika syften, bl.a. att kunna ge impulser i sådana här avseen-

den. Det är tänkbart att de idéer som Åsa Domeij här har är kloka – det ifrågasätter jag inte alls.

Jag konstaterar alltså att det finns pengar och att de pengar som går till direkt marknadsföring också går till spannmålsmarknadsföring liksom till biodynamiker i allmänhet och till samodlarna.

Sedan vill jag tillägga att de anslag som staten ger till KRAV, alltså till själva kontrollmärkningen, också har ett slags marknadsföringskaraktär. Att staten stöder kontrollstämplingen och den trovärdighet som ligger i den är en av de viktigaste åtgärderna för att just marknadsföra alternativt odlade livsmedel – man vet att man kan lita på KRAV-stämpeln.

Jag vill tillägga – det tycker jag också är viktigt – att det går resurser till butikspersonal, så att man i butikerna verkligen är aktiva i de här frågorna.

Men det kan finnas många fler idéer, och jag är inte alls främmande för att det kan finnas goda skäl och kloka tankar bakom det som Åsa Domeij här har sagt. Men vad vi får fram i nästa års budget kommer naturligtvis i vanlig ordning att presenteras i januari. Jag menar att lantbruksstyrelsen bör ha ganska vida ramar att prioritera inom och att vi inte skall detaljstyra det här. Vi har ett råd för alternativ odling som jag hoppas kan ta fram vettiga ändamål för de pengar som anslås.

Anf. 70 ÅSA DOMEIJ (mp):

Herr talman! Om jag fattade jordbruksministern rätt skulle alltså lantbruksstyrelsen kunna få disponera om pengar även ur de medel som är avsatta för information om omställningen av jordbruket. Det låter mycket intressant.

Just när det gäller ekologiskt lantbruk finns inte så mycket pengar. Det är pengar som framför allt är uppbundna till rådgivningsinsatser. Till marknadsföring finns bara någon enstaka miljon.

Jag vill naturligtvis inte heller att riksdagen skall detaljstyra det sätt på vilket marknadsföringsåtgärderna skall genomföras. Men jordbruksministern nämnde ju själv möjligheten att gå ut till butikerna. Jag tror att det allra bästa vore att satsa det mesta av de 5–6 miljonerna på just butikskonsulenter samtidigt som det går mindre pengar till trycksaker. Det skall vi inte bestämma här. Jag vill emellertid att regeringen skall trycka på lantbruksstyrelsen, så att lantbruksstyrelsen omdisponerar en del av sina pengar till just det här som det nu är fråga om.

Anf. 71 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag måste rätta Åsa Domeij på en punkt. Det är inte någon miljon som utgår utan 6,3 milj.kr. för rådgivning, information och utvecklingsinsatser, dvs. i marknadsbefrämjande syfte. Därutöver kommer den miljon som går till själva kontrollen. Lantbruksstyrelsen har alltså när det gäller marknadsfrämjande insatser större resurser än vad Åsa Domeij hävdar.

Sedan har vi ju skrivit i statsbudgeten under ett antal år att lantbruksstyrelsen mera allmänt skall omorientera sin rådgivning till miljöändamål. Det behöver inte innebära att enbart de just nu uppräknade anslagen kommer al-

ternativodlingen till godo. Inom lantbruksstyrelsen skall man naturligtvis också i den allmänna verksamheten kunna främja alternativodlingen.

Anf. 72 ÅSA DOMEIJ (mp):

Herr talman! Det mesta av de 6,3 milj.kr. som jordbruksministern talade om är direkt uppbundet för rådgivning och inte för marknadsföring. Det används bara ungefär 1 milj.kr. för marknadsföring. Resten är uppbunden till tjänster som riktar sig direkt till lantbrukarna. Framför allt gäller det då odlingsrådgivning. Det är också en mycket viktig sak i uppbyggnadsskedet. När vi nu har satsat så mycket pengar på omläggning till ekologiskt lantbruk och det krävs så litet pengar för att det skall bli en god effekt och en utveckling också i framtiden, tycker jag att det vore bra om man under några få år kunde avsätta pengar till just marknadsföringssidan. Det är ju inte meningen att det här skall bli någonting permanent. När det hela väl kommer i gång skall ju näringen kunna bära sig av egen kraft.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 16.02 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera frågestunden till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

17 § Svar på frågorna 1990/91:182 och 212 om motorvägsbron över Södertälje kanal

Anf. 73 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Eva Goës har frågat mig om otillräckliga resurser har avsatts för att snabbt ersätta den havererade bron över Södertälje kanal med en ny rörlig bro och påstår att ingenting har skett när det gäller att återställa bron.

Tom Heyman har frågat om regeringen avser att vidta några åtgärder för att påskynda reparationen av bron så att staten kommer att uppfylla föreskrifterna i vattendomen från år 1962 för passage till Mälaren.

Jag väljer att besvara frågorna i ett sammanhang.

Sedan brohaveriet inträffade har vägverket, förutom att på ett föredömligt sätt ordna en provisorisk broförbindelse, vidtagit en rad åtgärder med syfte att nå en permanent lösning av frågan.

Vägverkets praktiska arbete har genomförts med inriktningen att återställa bron i rörligt utförande. Hittills har bl.a. en undersökning av det skadade brofackverket gjorts för att konstatera eventuella sprickor, upphandlingsunderlag har tagits fram och upphandling av reparationen pågår. Bro-

fackverket och stödbenen till detta beräknas vara på plats till halvårsskiftet 1991, då bron kommer att vara förberedd för att kunna sättas i funktion som en rörlig bro. Emellertid kan inte ett nytt maskineri finnas på plats vid samma tidpunkt eftersom konstruktion och tillverkning av detta tar lång tid. Broarna kan därför inte komma i drift som rörliga broar förrän i augusti 1992.

Kostnaden för att återställa bron i rörligt utförande kommer att bli hög, ca 185 milj.kr., medan en lösning med en fast bro skulle kosta ca 60 milj. kr. Skillnaden, 120 milj.kr., är så stor att vägverket har funnit skäl att undersöka vad en lösning med en fast bro skulle få för konsekvenser för sjöfarten. Vidare vill man ytterligare analysera om en insats med 120 milj. kr. ger den högsta samhällsekonomiska nyttan. Denna utredning pågår för närvarande i samråd med sjöfartsverket och kan förväntas bli klar kring årsskiftet. Därefter kan slutlig ställning tas till vilket alternativ som bör väljas.

När jag för ca 14 dagar sedan sammanträffade med vägverket och sjöfartsverket och fick information om det arbete som pågår framhöll jag särskilt vikten av att erforderligt beslutsunderlag snabbt färdigställs så att återställandet av en permanent broförbindelse kan genomföras så snart som möjligt.

Anf. 74 EVA GOËS (mp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret. Jag är rädd för att permanentningen av den provisoriska fasta bron kommer att få fortgå. Vattenfalls dom från 1962 skall följas. Vi får nu i svaret höra att det kan tänkas att vissa delar av bron är färdiga 1991 och att resterande delar blir färdiga 1992. Då har vi precis kommit fram till utgången av den 30-åriga respittiden för vattendomar. Handläggaren Jernberg lär ha sagt att vattendomarna är en ren formsak. Sådana har ändrats tidigare, och de kan överprövas efter 30 år. Faktum är att det 1992 har gått precis 30 år. Frågan är om man fördröjer hela denna process för att kunna ändra vattendomen.

Man kan samtidigt fråga sig varför järnvägsbron hållit i 75 år men inte motorvägsbron, som enligt uppgift är mellan 20 och 30 år gammal. Är det fråga om bristande underhåll? Enligt ett referat från TV i somras har vägförvaltningen i Stockholm i ett besiktningsprotokoll framhållit att lyftmekanismen på den nu helt havererade lyftbron var utsliten. Det verkar alltså som om man vetat detta på ett tidigt stadium. Varför har då inte reparation skett tidigare? Man borde ha insett att ett haveri skulle kunna ske.

Beträffande upphandlingen vill jag fråga om skadorna kan bero på en dålig konstruktion. Vilka har byggt bron, och skulle skadorna kunna täckas av någon försäkring? Kostnaderna kommer ju i förlängningen annars att drabba oss skattebetalare. Vägverket har en önskelista på 100 miljarder, på samma sätt som SJ, vars önskelista uppgår till 40 miljarder. Frågan är varför skadorna inte har åtgärdats. Skadorna på Tjörnbron gick snabbt att åtgärda, men här har det dröjt mycket länge.

Anf. 75 TOM HEYMAN (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret.

Det ankommer inte på vägverket att överpröva en vattendom. Vem har gett vägverket i uppdrag att fullfölja en sådan utredning? Den i Göteborg

gjorda utredningen har nu framlagts, och slutsatsen – tråkigt nog för vägverket – är ganska entydig. Jag tillåter mig att återge den:

"En summerad bedömning av de olika effekterna för sjöfarten och näringslivet – – – är att det i både i det kortare och det längre tidsperspektivet verkar motiverat med en högre höjd än den nu existerande på 26 meter."

Det här är inte en investeringsfråga, utan ett försäkringsfall. Staten har av hävd aldrig försäkrat sina egendomar, eftersom det alltid ansetts att staten på bättre sätt själv kan täcka de skador som kan uppstå. Konsekvensen av detta måste vara att man också skall tillgodose det behov av reparationer som uppstår på grund av föråldrad utrustning och eftersatt underhåll. Det är ett exempel på den offentliga sektorns förfall att man inte underhåller sin utrustning och inte tar till vara de utrustningar som man har. Tänk om ett privat kraftbolag hade visat samma nonchalans mot den vattendom som vägverket har gjort i det här fallet! Vilket liv det hade blivit!

Anf. 76 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Det är lätt att vara efterklok. Eva Goës frågor avspeglar ju i viss mån en efterklokhet. Hon säger att man skulle ha varit medveten om riskerna tidigare och att man skulle ha reparerat tidigare. Jag är inte kapabel att svara på om det fanns rimliga möjligheter att bedöma att sådana här risker förelåg innan haveriet inträffade.

Nej, vägverket betraktar inte vattendomar som en formsak, utan tar naturligtvis allvarligt på den. Samråd sker ju fortlöpande med sjöfartsverket, som har att i första hand bevaka sjöfartens intressen i området.

Det förekommer naturligtvis inte på något sätt en medveten fördröjning av det här arbetet, utan man arbetar skyndsamt. Men man arbetar också med ansvar för att hantera våra gemensamma resurser på ett så ansvarsfullt och effektivt sätt som möjligt.

Tom Heyman finner här anledning att angripa den offentliga sektorn rent generellt och menar att det inträffade skulle vara ett tecken på dess förfall. Jag vet inte om vägväsendet skulle ha varit bättre utformat i vårt land, med tillgodoseende av olika intressenters synpunkter och behov, om vägförvaltningen i landet hade varit privatiserad. Jag tror att det är mycket vanskligt att ge sig in på den typen av anklagelser som Tom Heyman i det här avseendet framför.

Vägverket försöker inte överpröva vattendomen, utan utgår självfallet från den. Men det tar nu tyvärr tid, eftersom det måste göras en specialbeställning för att åstadkomma en rörlig bro. Det är rimligt att man under tiden undersöker också den samhällsekonomiska effekten.

Anf. 77 EVA GOËS (mp):

Herr talman! En utredning brukar ju vara det bästa sättet att förhala någonting. Jag ser det så i det här fallet. Jag vet också att sjöfartsverket gått med på att göra en egen prövning. Det började med att vägverket satte i gång en prövning.

Det är enligt vattendomstolen helt klart att man behöver en segelfri höjd om 42 m. Om man skulle tillgodose speciellt miljöpartiets miljökrav, med

dubbla bottnar osv., kommer denna segelfria höjd att behövas. Den segelfria höjden 26 m, som finns vid den fasta bron, kan vi glömma.

Det handlar också om vilka möjligheter en ort inne i landet resp. en sjöstad har i form av hamntillgänglighet osv. Jag tillhör inte dem som pläderar för enormt stora fartyg, men jag förespråkar fartyg med dubbla bottnar, fartyg som går långsamt in i Mälaren och som möjliggör att man slipper föra över last till långtradartrafik.

Anf. 78 TOM HEYMAN (m):

Herr talman! Om det här hade varit en privat bro, skulle detta helt och hållet ha varit ett försäkringsfall. Det finns ingen anledning för vägverket att behandla detta som en nyinvesteringsfråga. Verket har att fullgöra den skyldighet det har enligt vattendomen. Trafiken lider i dag, och det finns en utbredd misstanke om att vägverket avsiktligt förhalar en lösning för att på det sättet åstadkomma någon form av de facto-situation, varmed höjden skulle vara 26 meter. Dettta är tämligen uppenbart, och det visar sig även i andra sammanhang när det kommer propåer om maximering till 26 meter.

Anf. 79 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Om det finns misstankar mot vägverket för att medvetet förhala ärendet, så är det Tom Heyman och i viss mån Eva Goës som medverkar till att sprida sådana misstankar. Jag har inte mött sådana misstankar i något annat sammanhang.

Avslutningsvis vill jag konstatera att utredningen om konsekvenserna för sjöfarten har gjorts av Göteborgs universitet. Kontakter har också tagits med berörda intressenter. Samråd har skett med sjöfartsverket och vägverket. Diskussionerna mellan de två verken kommer att fortsätta, och avsikten är att man skall försöka finna en gemensam lösning, som på bästa sätt tillgodoser de samhällsekonomiska aspekterna. Enligt min mening bör vi i slutet av året ha resultatet av de diskussionerna.

Anf. 80 EVA GOËS (mp):

Herr talman! Jag vill då upprepa att det gick väldigt snabbt att reparera Tjörnbron. Om vägverket anser sig sakna medel till denna reparation, finns det att ta av på annat håll. Vi kan ju stoppa Öresundsbron t.ex. – där finns det ju pengar. Man kan även avstå från de bärighetshöjande åtgärder som man nu vidtar för att, som det heter, EG-anpassa våra broar. Vi kan också ta i anspråk de medel som är avsedda för Vedabron uppe i Västernorrland. Det finns alltså medel att ta av.

Vill vi prioritera skall vi naturligtvis prioritera den här förbindelsen över Södertälje kanal. Annars tror jag att arbetet kan forceras genom att man tar bort den fasta bron och låter trafiken ta andra vägar. Det finns ju andra sätt att köra förbi Södertälje eller att låta trafiken gå genom Södertälje. Men om jag hade barnvagn skulle jag inte vilja gå på de vägar som genomfartstrafiken skulle ta genom staden.

Jag vill än en gång säga att det är konstigt att den 75 år gamla järnvägsbron har hållit.

Anf. 81 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Eva Goës och hennes parti har verkligen inte medverkat till att ge vägverket mera pengar. Det är precis tvärtom. I sin kamp mot bilismen har partiet försökt hålla igen på vägverkets resurser, vilka redan i dag är mycket knappa.

Jag måste säga att Eva Goës talar mot bättre vetande eller är utomordentligt dåligt underrättad när hon hänvisar till att det finns pengar för Öresundsbron och Vedabron som skulle kunna användas för det här ändamålet. Till Öresundsbron finns det inte några pengar anslagna. Den skall finansieras med avgifter från trafikanterna. Med Vedabron uppe i Ångermanland är problemet att det ännu inte finns några pengar för att sätta i gång det viktiga projektet. Eva Goës griper alltså sina pengar helt ur luften.

Anf. 82 EVA GOËS (mp):

Herr talman! Det är just det att hur man än vrider och vänder på problemen så är det individen som får buga och bocka för att få pengar. Vi har nu måst dra in på socialförsäkringar och annat, och jag anser inte att bilismen i det läget skall gå före sjöfart och järnväg. Vi vill inte satsa på EG-anpassning av broar. Vi vill innan det är för sent stoppa både Öresundsbron och Vedabron och i stället satsa på järnvägen. För det ändamålet anslår vi 60 miljarder till århundradets slut. Det är det som är skillnaden. Sjöfarten och järnvägen är miljövänliga och energieffektiva, vilket långtradartrafiken inte är.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på frågorna 1990/91:195 och 197 om inlandsbanan

Anf. 83 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Birgitta Hambraeus har frågat mig om jag ämnar se till att inlandsbanan bevaras i sin fulla längd så länge riksdagen inte beslutat annorlunda.

Ragnhild Pohanka har frågat mig hur man kan motivera att riva upp en del av rälsen på inlandsbanan mellan Lesjöfors och Mora.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Bakgrunden till frågorna är att banverket i dagarna lämnat in en skrivelse till regeringen där det redogör för resultatet av en anbudsförfrågan som gjorts för försäljning av bandelen mellan Mora och Lesjöfors. Banverket har i denna skrivelse förordat en upprivning av spåret.

Den reguljära trafiken på sträckan upphörde för mer än tre år sedan vilket i normalfallet innebär att banverket i dag kan besluta om nedläggning av banan. I den trafikpolitiska propositionen nämns dock möjligheterna att överlåta bandelar där trafiken har upphört till intressenter som vill bedriva turisttrafik. I propositionen nämns också möjligheten till en reducering av köpeskillingen vid ett sådant övertagande. Det är då en uppgift för regeringen att fatta det slutliga beslutet om banans framtid och om storleken på en eventuell nedsättning av köpeskillingen.

För den aktuella sträckan har det inkommit flera anbud både då det gäller

turisttrafik och rivning av spåret. Innan regeringen fattar beslut måste bedömningar göras av långsiktigheten i de satsningar som turistföretagen presenterat i sina anbud. Detta arbete pågår nu inom regeringskansliet, och jag kan inte i dag uttala mig om resultatet.

Anf. 84 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på frågan.

Skulle rälsen rivas upp på den aktuella sträckan förstörs samhällskapital och skadas en lovande turistnäring. Riksdagen har ju upprepade gånger beslutat att satsa på inlandsbanan, och man bör verkligen tänka sig för noga innan man här fattar oåterkalleliga beslut.

Också de delar av inlandsbanan som inte trafikeras reguljärt utgör en värdefull tillgång för samhället. Man förstör det kapitalet om man river upp rälsen – skrotvärdet lär ju inte bli mindre med åren.

Banverket skall enligt sin instruktion räkna samhällsekonomiskt. Det borde finnas sätt att föra upp samhällskapital, t.ex. en järnväg, på tillgångssidan i samhällets redovisning. Nu existerar bara skrotvärdet som en tillgång.

Jag hoppas att statsrådet vill tänka över denna skevhet i riksräkenskaperna, så att kalkyler lättare kan bli samhällsekonomiskt relevanta. Nu hoppas jag verkligen att regeringen inte gör någonting oåterkalleligt.

Det borde inte vara nödvändigt att sälja banan, om man befarar att köparen i stället för att använda den själv skrotar banan och inhöstar vinsten i stället för att staten gör det. Med litet fantasi måste det gå att gardera sig mot det, t.ex. genom att hyra ut den befintliga trafiken.

Banverkets beslut att göra sig av med banor som inte trafikerats sedan 1986 kan ju rimligtvis ändras. Det är viktigt att våra myndigheter inte är stelbenta.

Inlandsbanan från Lesjöfors uppskattas nu högeligen av familjer som trampar dressin och slipper alla avgaser på sin äventyrssemester i vildmarken. De bor enkelt och billigt, de fiskar i sjöarna, plockar bär och strövar omkring i vår spännande, sköna och fria natur. Från Vansbro kommun framhåller man att människor i glesbygden fått arbete genom denna turistverksamhet, och flera binäringar har skapats, vilket positivt påverkat servicen för de bofasta i kommunen. Man har t.ex. ökat underlaget för restauranger och livsmedelsaffärer.

Anf. 85 RAGNHILD POHANKA (mp):

Herr talman! Jag vill också tacka för svaret. Det var inget slutgiltigt svar, eftersom ärendet är under behandling. Vi har som en punkt i vårt trafikpolitiska program att vi vill att hela inlandsbanan skall rustas upp och trafikeras. Nu föreligger det ett förslag att man skall sälja både rälsen och marken. Det ger bara en mycket kortsiktig vinst.

Malungs kommun har varit mycket klok. Man har behållit järnvägsmarken upp till Sälen i kommunens ägo. Därmed har man möjligheten kvar att åter ta upp trafiken.

Nu har inlandsbanan behandlats särskilt på grund av sin speciella karaktär. Inlandsbanan tillhör varken länsjärnvägarna eller stomjärnvägarna. Där-

med vilar det ett särskilt stort ansvar på regeringen att behandla denna järnväg efter det värde den har.

Turisttrafiken på inlandsbanan genererar en viktig lokaltrafik och även en turistnäring, något som Birgitta Hambraeus nämnde. Det finns alltså en stor potential när det gäller att rusta upp inlandsbanan och att hålla den intakt. I förslaget sägs att det skulle kosta ca 600 milj.kr. Det är ju ungefär vad det kostar att anlägga ett par mil motorväg. Det låter som om det vore väldigt mycket pengar, men det går nog också att pressa kostnaderna och man kan ju lägga upp det på en viss tid.

Om man nu river upp dessa banor slår man samtidigt sönder de ekonomiska föreningar, från början intresseföreningar, som 18 eller 20 kommuner har bildat. Om man river upp vissa delar av banorna, hamnar dessa ekonomiska föreningar utanför. Och då minskar det intresse som finns – från Mariestad till Gävle. Det tycker jag vore allvarligt. Man borde i stället göra tvärtom.

Det är väldigt många som åker på denna semesterklassiker – 15 000 tror jag att det var under det senaste året.

Anf. 86 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag uppfattar frågan så att den berör sträckan Mora–Lesjöfors, och inte inlandsbanan så som denna har definierats i riksdagsbeslut. Den banan är länsjärnväg. Riksdagen har uttalat sig beträffande inlandsbanan på sträckan Mora–Gällivare som en särskild klassificerad järnväg, och riksdagen har alltså inte bestämt att bandelen mellan Mora och Lesjöfors skall bevaras.

Trafiken upphörde den 1 januari 1986, och enligt de regler som gäller kan banverket efter den tiden aktualisera en rivning av spåren. Nu ligger ärendet hos departementet, och vi får naturligtvis pröva de anbud och innehållet i de erbjudanden som intressenterna har ställt i utsikt.

Får jag bara säga att vad miljöpartiet har i sitt trafikpolitiska program naturligtvis inte kan läggas till grund för regeringens agerande. Vi måste utgå från riksdagsbeslutet. Miljöpartiet talar om att hela inlandsbanan skall rustas upp och hanterar pengar väldigt generöst. Jämförelsen med motorväg är kanske bestickande – man måste titta på i vilken utsträckning en investering används i samhället och vilka pengar olika investeringar genererar.

Den trafik, om jag får vidga svaret något, som bedrivs på inlandsbanan norr om Mora, subventioneras av skattebetalarna med 500 kr. på varje biljett.

Anf. 87 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Det är i alla fall obestridligt att inlandsbanan börjar i Lesjöfors. Däremot är det ju riktigt som kommunikationsministern säger att den inte har trafikerats reguljärt till Mora på ett antal år.

Nu finns en lovande turistsatsning på inlandsbanan. Jag har velat ta upp det samhällsekonomiska tänkande som jag vet att också kommunikationsministern är väldigt medveten om i detta sammanhang. Det är en fälla att tro att ett skrotvärde som förstör kapitalet är en större inkomst för staten än det vore att behålla skrotningsmöjligheten om våra barnbarnsbarn skulle vilja

använda sig av den någon gång på 2000-talet. I stället kan man låta turistnäringen dra in pengar kontinuerligt till hela samhället.

Jag hoppas att man vill väga in det oerhört väsentliga värde som finns i att behålla turistnäringen, skapa arbetstillfällen i kommuner runt omkring och skapa en källa till glädje för alla familjer som vill uppleva denna unika semester – att trampa dressin ute i vildmarken.

Anf. 88 RAGNHILD POHANKA (mp):

Herr talman! Jag är väl medveten om att våra förslag inte ligger till grund för regeringens beslut, även om jag skulle tycka att det vore väldigt bra om de gjorde det.

Jag vill se detta som en helhet. Därför tog jag också upp hela inlandsbanan i min fråga. Det som är så tråkigt är just att man kapar denna enorma bana. Dessutom tycker jag att det är mycket kortsiktigt att sälja både mark och räls. Marken kan ju vara mycket värd, men det är ett väldigt kortsiktigt sätt att se saken på.

Vi vill satsa på turism. Sverige kommer att få en ökad betydelse när det gäller turism i framtiden. Turistströmmen kommer inte att minska, utan den kommer att öka. Inlandsbanan borde vi naturligtvis investera i och satsa på – åtminstone inte förstöra dess framtida möjligheter.

Någon samhällsekonomisk bedömning har hittills inte gjorts. Åtminstone har jag inte kunnat få tag i någon sådan bedömning som är nedskriven på papper. Jag skulle vilja förespråka att en sådan bedömning gjordes. Då skulle kanske vinsterna av en försäljning vara ytterst små, bara procentuella, av den vinst samhället kan få av att ha en inlandsbana för turism och trafik.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på fråga 1990/91:231 om reflexstolpar och reflexlinjer

Anf. 89 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Alf Wennerfors har frågat mig om jag i väntan på den definitiva utbyggnaden av vägsystemet vill medverka till att reflexstolpar och reflexlinjer ökar trafiksäkerheten.

Ansvaret för byggande, drift och underhåll av de allmänna vägarna på landsbygden ligger på vägverket. Regeringen lämnar förslag till riksdagen på mål och medel för vägverkets verksamhet och verkställer riksdagens beslut genom generella direktiv till vägverket.

Det är därefter vägverket som skall vidta åtgärder som kan vara motiverade för att bl.a. höja trafiksäkerheten på de allmänna vägarna. I detta arbete ligger även att sätta upp reflexstolpar och att måla vägmarkeringar. Vid prioriteringen mellan olika åtgärder inom driftverksamheten skall vägverket beakta de riktlinjer som riksdag och regering har meddelat. I dessa riktlinjer ingår bl.a. att främja trafiksäkerheten.

Det är därför inte min eller regeringens uppgift att i olika detaljfrågor ange hur vägverket skall disponera sina resurser. Jag förutsätter att vägverket, med den specialkompetens som verket besitter, och inom ramen för de re-

surser som verket disponerar, gör de avvägningar mellan olika insatser som är mest ändamålsenliga med hänsyn till bl.a. trafiksäkerheten.

Anf. 90 ALF WENNERFORS (m):

Herr talman! Jag ber först att få tacka kommunikationsministern för svaret. Statsrådet begränsar sitt svar till att enbart påminna om den beslutsprocess som tillämpas när det gäller byggande av vägar och hur trafiksäkerheten skall främjas. Det kan jag i och för sig förstå.

Nu är det emellertid så att vägpengarna har gått vissa delar av Sverige förbi, särskilt då Roslagen. Därför är vägarna oerhört dåliga, krokiga och smala.

Detta upplevs naturligtvis mer av trafikanterna under den årstid det är mörkt och det dessutom regnar då och då. Statsrådet vet själv hur det är att möta stora, väldiga långtradare och, inte minst, bilar som har felställt ljus.

Det kommer att dröja länge innan vi får den vägstandard vi skall ha i denna del av landet, och därför menar jag att en extra satsning på reflexstolpar och reflexlinjer under de närmaste åren skulle medverka till att förbättra trafiksäkerheten.

Jag undrar hur statsrådet personligen ser på riskerna med mörkerkörning när t.o.m. riksvägar är smala och krokiga.

Anf. 91 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Mörkerkörning är ett problem, särskilt innan snön har fallit och det ljusnar betydligt omkring våra vägar. Det är självfallet viktigt att man vidtar särskilda åtgärder för att hjälpa trafikanterna. En sådan åtgärd är att sätta upp kantstolpar med reflexer och måla reflexlinjer.

Enligt de normer som finns sätter man inte upp kantstolpar på vägar som är smalare än 8 meter. På smalare och krokiga vägar kan nämligen kantstolparna ge vilseledande information till trafikanterna.

Med all respekt för dem som har utprovat den här metoden måste man konstatera att kantstolparna faktiskt kan vara vilseledande och minska trafiksäkerheten. Därför används metoden framför allt på relativt raka och breda vägar. Kantlinjer målas på belagda vägar, och mittlinjer målas på vägar som är mer än 5,5 meter breda. Det här var litet saklig information.

Jag förstår Alf Wennerfors reaktion i fråga om resurser för väguppprustning. Dess värre möter jag samma reaktion från alla delar av landet – man anser sig vara förfördelad och ha fått för litet i förhållande till sina behov. Det är ett generellt problem som vi i regering och riksdag naturligtvis brottas med gemensamt som ansvariga för medelstilldelningen.

Anf. 92 ALF WENNERFORS (m):

Herr talman! Jag skulle tro att kommunikationsministern har åkt runt i Sverige mycket mer än jag har gjort under de senaste åren. Men jag har också rest en hel del i Sverige, och jag vet inte om det finns så dåliga vägar någonstans i detta avlånga land som just i Roslagen. Det är därför vi är särskilt aktiva för att råda bot på detta. Nu tänker jag speciellt på just extrasatsningen på reflexstolpar.

Jag är litet förvånad över det som kommunikationsministern berättar om

att reflexstolpen inte skulle vara lämplig. I andra länder, inte minst i Tyskland och Österrike, används den faktiskt, både när det gäller breda vägar och smala, krokiga vägar.

Trafiksäkerhetsverket gör nu nere i Småland försök med reflexlinjer. Tyvärr skrapas de bort av snöplogarna. Det är mycket trist.

Jag förstår ändå att kommunikationsministern känner trycket både från andra delar av landet och från Roslagen, och det skulle vara bra om vi på sikt eller under de närmaste åren kunde göra någon form av extrasatsning för att förbättra trafiksäkerheten.

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Svar på fråga 1990/91:234 om SJs lokverkstad i Boden

Anf. 93 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Åke Selberg har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att sysselsättningen och personalstyrkan vid SJs lokverkstad i Boden skall kunna bibehållas på nuvarande nivå.

Inom SJ pågår ett arbete med att omstrukturera arbetet vid underhållsverkstäderna. Detta innebär bl.a. att en översyn görs av verkstäderna i Notviken, Luleå och Boden. Enligt vad jag har inhämtat från SJ har något beslut om neddragningar inte fattats.

I det av riksdagen fattade trafikpolitiska beslutet gavs SJ stor frihet att organisera de olika delarna av sin verksamhet på det sätt som bäst främjar de mål som satts upp för den totala verksamheten. Jag tycker att detta är en riktig ordning och utgår från att SJ kommer att lösa verkstadsfrågorna på ett sådant sätt att resurserna utnyttjas så effektivt som möjligt.

Anf. 94 ÅKE SELBERG (s):

Herr talman! Jag får tacka kommunikationsministern för svaret.

Upprinnelsen till min fråga är att SJs trafikverkstad i Boden fick nya direktiv som sade att verksamheten skulle minskas och delvis också flyttas. Men verkstadens kostym är i nuvarande läge inte för stor, utan den är ganska väl anpassad till det verkliga behovet, och en minskning av personalstyrkan vid lokverkstaden skulle också komma att innebära en försämrad service på loken. Om detta skulle genomföras kommer det med största sannolikhet att innebära både fördröjningar och förseningar, enligt de uppgifter jag har kunnat inhämtat.

Jag är väl medveten om att SJ, sedan frågan ställdes, har dragit tillbaka de ursprungliga direktiven som skulle ha inneburit att elva jobb hade försvunnit.

Kan jag tolka kommunikationsministerns svar som att verksamheten fortsätter och att det är ett lugnande besked till personalen?

Anf. 95 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag kan bara upprepa vad jag redan har sagt, dvs. att jag efter att ha inhämtat information från SJ har kunnat konstatera att något

beslut om en neddragning inte har fattats. Att ett arbete med att omstrukturera verksamheten pågår och att det är nödvändigt, det är också klart. SJ har ju ett antal verkstäder till sitt förfogande, och man måste naturligtvis se till att utnyttja resurserna effektivt.

Åke Selberg befarar att en neddragning i Boden skulle medföra en försämrad service. Jag utgår då från att detta är ett uttryck för att verkstaden i Boden behövs. Självfallet måste SJ, för att kunna upprätthålla trafiken på ett tillfredsställande sätt, bedriva verksamheten så att man har en god service på sin vagnpark och sina lok. Om det som Åke Selberg hävdar är riktigt, utgår jag från att SJ på ett rationellt sätt kommer att utnyttja resurserna i Boden.

Anf. 96 ÅKE SELBERG (s):

Herr talman! Med tanke på att Bodens Central är övre Norrlands järnvägsknut är det naturligtvis angeläget att också service och översyn av såväl vagnar som lok fungerar på ett tillfredsställande sätt. Inte minst med tanke på malmbanans funktion är det viktigt att trafiken där kan flyta med så små störningar som möjligt.

Jag besökte för en tid sedan Bodens Central och dess serviceverkstäder. Jag kunde då konstatera att människorna som arbetar där har en undermålig arbetsmiljö. Jag vill därför till kommunikationsministern uttrycka en förhoppning om att han är beredd att medverka till att de som arbetar i dessa verkstäder också i framtiden får ändamålsenliga lokaler för att kunna göra ett så bra arbete som möjligt. Det är en förutsättning för att verksamheten skall kunna ge ett bra resultat, och det är också en förutsättning för SJs fortsatta verksamhet och utveckling i det här området.

Anf. 97 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag är medveten om att en del av SJs verkstäder har ett eftersatt underhåll och är i behov av upprustning. Jag är dess bättre också medveten om att man inom SJ arbetar med den frågan. Jag kan däremot inte göra några särskilda uttalanden om situationen i verkstäderna i Boden.

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på fråga 1990/91:163 om Ystads teater

Anf. 98 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON (s):

Herr talman! Margitta Edgren har frågat mig om jag är villig att påskynda ett beslut rörande statsbidrag för upprustning av Ystads teater.

Vid ett antal tillfällen under senare år har jag för representanter för Ystads teater förklarat att jag finner det angeläget att en upprustning av teatern kan komma till stånd. Jag har samtidigt redovisat de regler som gäller för statsbidrag till kulturlokaler av denna typ, varvid det tydligt framgått att något omedelbart ekonomiskt stöd från staten inte kunde påräknas.

Genom beslut av riksdagen våren 1990 har en ekonomisk ram om 25 milj. kr. anvisats över bostadshuvudtiteln för bl.a. investeringsbidrag till vissa

icke-statliga kulturlokaler. Beslut om bidrag fattas av plan- och bostadsverket efter hörande av statens kulturråd. Ystads teater tillhör den kategori som kan komma i fråga för statsbidrag. Regeringen har därför till plan- och bostadsverket överlämnat en ansökan från teatern för prövning och avgörande. Det är inte min uppgift att vare sig påskynda eller påverka myndighetens beslut i denna fråga.

Anf. 99 MARGITTA EDGREN (fp):

Herr talman! Tack för svaret, utbildningsministern.

Ystads teater är ju en del av vårt gemensamma kulturarv. Den är snudd på 100 år gammal. Ystad är en av de städer utanför de stora städerna som har en mycket stark teatertradition. Teatern är dessutom helt driven på ideella grunder, av helt frivilliga krafter, och man saknar resurser för att själv kunna vårda detta kulturarv.

Redan 1985 försökte man på teatern få i gång en kampanj och ett arbete för att rusta upp teatern, som vi i Sverige gemensamt äger. Man har där t.ex. ett värmesystem som är helt antikvariskt och ett elsystem som är helt ålderdomligt. I somras ramlade t.o.m. en av teaterns scenbilder ner på en skådespelare så att han fick ett brott på en kota. Teatern är heller inte handikappanpassad.

När nu den helt ideella styrelsen vill ta hand om detta och göra någonting åt det, skrev man första gången 1985 och bad om att få ett visst ekonomiskt stöd. Man hade en föreställning om att det just då fanns en särskild kassa beroende på att vi hade stor arbetslöshet bland byggnadsarbetare. Man fick besked om att detta inte fanns och att man fick lov att ansöka om stöd på något annat sätt. Man kom igen och sökte bidrag ur en kassa från ett kulturlotteri, och sedan försvann de pengarna. Och nu är hela ärendet flyttat från kulturdepartementet till bostadsdepartementet.

Efter att ärendet har gått fram och tillbaka på detta sätt – och efter många vänliga samtal med Göransson, det vidimeras – är det väl inte mer än rätt att de äntligen får ett besked i stället för att Bengt Göransson bara säger att han tyvärr inte kan göra någonting.

Anf. 100 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON (s):

Herr talman! Det är faktiskt inte fråga om några besked hit och dit eller något bollande med ansökningar. Jag hade kontakt med företrädare för Ystads teater vid en tidpunkt då det inte fanns några statliga bidrag för den här typen av byggnader. Det uppstod emellertid då en möjlighet till tillfälligt bidrag för att på så sätt skapa sysselsättning. Om det rådde arbetslöshet bland byggnadsarbetare, utgjorde dessa lämpliga sysselsättningsobjekt. Den förordning som då användes anknöt till bostadsstyrelsens samlingslokalkungörelse. Det var alltså fråga om en tillämpning av den kungörelsen.

Man kom sedan tillbaka och ansåg att staten, utan att riksdagen har medgivit några sådana beslut, trots allt skulle kunna ge statsbidrag. Riksdagen behandlade därefter i våras frågan och fann att 25 milj. kr. om året bör anvisas till boverket för att användas för ickestatliga kulturlokaler med samma regelsystem som gäller för samlingslokalstödet. Denna framställning finns nu hos boverket för behandling.

Jag anser att detta är en ganska rimlig ordning. Ystads teater är i själva verket ett exempel på hur ett angeläget behov har förmått riksdagen att inrätta en anslagpost. Men sedan måste självfallet detta projekt prövas liksom andra projekt som också vill utnyttja anslaget inom denna ram.

Anf. 101 MARGITTA EDGREN (fp):

Herr talman! Är vi då ändå överens om, Bengt Göransson, att även Ystads teater ingår i kulturarvet och att den är skyddsvärd på samma sätt som teatrar i storstäder? Därmed skulle de människor som arbetar frivilligt med detta och som verkligen känner för Ystads teater i varje fall kunna få litet föshjälp. Ett statligt bidrag kan av andra bidragsgivare ses som en symbol. Det är därför angeläget att man nu får ett besked. Dessa människor har nu väntat i fem år.

Anf. 102 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON (s):

Herr talman! De har inte väntat i fem år. Det stöd vi talar om infördes den 1 juli i år. Ystads teater var ett av de mycket angelägna objekt som var motivet för att detta särskilda stöd har införts. I det stycket har Ystads teater varit till glädje för ett stort antal kulturlokaler runt om i landet.

Anf. 103 MARGITTA EDGREN (fp):

Herr talman! Dessa människor har väntat i fem år. År 1985 lämnade de in sin första ansökan enligt de då tillgängliga möjligheterna, som sedan togs bort. Därefter öppnades nya möjligheter, som sedan försvann. Nu är det alltså tredje varvet som dessa människor skall vänta på att få ett besked om de får bidrag för att rusta upp sin teater. Dessutom fyller Ystads teater 100 år år 1994. Det vore en fin symbol att då ha teatern i gott skick. Kan vi inte vara överens om det?

Anf. 104 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON (s):

Herr talman! Vi kan vara överens om mycket. Låt mig bara för ordningens skull konstatera att Ystads teater har ansökt om anslag från en anslagspost som kunde användas när det var hög arbetslöshet inom byggbranschen. Jag kunde inte ta på mitt ansvar att söka medverka till att kasta ut arbetare i arbetslöshet i Skåne för att få tillfälle att ge stöd åt Ystads teater, vilket hade varit den enda möjligheten vid den tidpunkten. Därutöver fanns inga medel att anvisa från kulturlotteriet, eftersom det inte de senaste tio åren har haft en sådan volym att man kunnat anslå pengar till byggen, utan det har varit fråga om betydligt blygsammare projekt.

Det är i själva verket det nya stödet som möjliggör också för Ystads teater att få sin sak ordentligt prövad. Jag hoppas naturligtvis att detta skall kunna prövas på ett sådant sätt att inte bara Ystads teater utan även andra lokalansvariga kan ha glädje av det.

Anf. 105 MARGITTA EDGREN (fp):

Herr talman! Kan jag ändå få förvissa mig om att Bengt Göransson ser en upprustning av Ystads teater som en viktig del av det som dessa nya medel skall räcka till? Gör Bengt Göransson den bedömningen efter de kontakter

han haft med teaterledningen vid Ystads teater och efter all den välvilja som nu strömmat mot Ystads teater?

Anf. 106 Utbildningminister BENGT GÖRANSSON (s):

Herr talman! Detta blir mitt allra sista inlägg i den här frågan. Jag kan inte uttala mig om huruvida pengarna räcker. Men jag kan naturligtvis uttala mig om att en upprustning av Ystads teater väl ryms inom ramen av det system som finns.

Anf. 107 MARGITTA EDGREN (fp):

Tack så mycket.

Överläggningen var härmed avslutad.

22 § Svar på fråga 1990/91:171 om gamla hästanspända vagnar

Anf. 108 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON (s):

Herr talman! Lola Björkquist har frågat mig om regeringen avser att lägga fram förslag som förhindrar att oersättliga ekipage, värdefulla delar av vårt kulturarv, försvinner utanför Sveriges gränser.

Regeringen lämnade sin proposition till riksdagen med förslag till lag om skydd mot utförsel av vissa äldre kulturföremål (prop. 1984/85:179, KrU 1985/86:7, rskr. 76) den 21 mars 1985. I min föredragning till propositionen anförde jag då bl.a. följande:

"Den lag som jag föreslår är således mycket begränsad och anpassad till dagens situation. Jag har valt denna uppläggning för att jag är angelägen att så långt möjligt begränsa tillståndsprövningen. Handeln med kulturföremål är emellertid känslig för olika konjunkturer. Jag utgår därför från att de blivande tillståndsmyndigheterna noga följer utvecklingen inom sina resp. ansvarsområden och vid behov kommer med förslag till förändringar" (prop. 1984/85:179 s. 14).

Sedan år 1989 ingår den tidigare s.k. utförsellagens bestämmelser som ett femte kapital i lagen om kulturminnen m.m. (1988:950). Det är alltså förutsett att kompletteringar kan behövas av de bestämmelser som anger vilka föremålskategorier som omfattas av prövningen om tillstånd till utförsel. Jag utgår från att tillståndsmyndigheterna handlar i enlighet med citatet jag läste upp.

Anf. 109 LOLA BJÖRKQUIST (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret, men jag fick egentligen inget svar på min fråga. Har tillståndsmyndigheterna uppmärksammat utbildningsministern på detta problem? Om så är fallet blir min nästa fråga: Vad gör statsrådet i så fall för att det som nu sker inte skall ske?

Jag har av Vagnshistoriska sällskapet uppmärksammats på att många fina ekipage försvinner ut i landet antingen hela eller nedmonterade, och tullmyndigheterna kan bara stå och se på. Även om lagen är mycket detaljerad finns en lucka i lagen som gör detta möjligt. Eftersom det finns en möjlighet

till komplettering av bestämmelserna, precis som statsrådet sade, vill jag gärna ha ett svar på frågan om det inte nu är dags att omgående komplettera lagen.

Jag har här i min hand ett upprop från en auktionsfirma där man säger att det i sommar i juni skall ske en vagnsauktion i Flyinge och att man nu vill ha in en mängd föremål till denna auktion. Många av dessa vagnar är mycket fint hantverk med silverbeslag och inredning i intarsia osv. Jag skulle gärna vilja få ett litet utförligare svar av statsrådet.

Anf. 110 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON (s):

Herr talman! Jag kan inte ge ett utförligare svar än att ange vilka förutsättningar som gavs i lagen. Lagen gavs den utformning den fick eftersom det är fråga om en mängd olika föremål. Varje lag som blir så detaljerad som man emellanåt har velat ha denna lag, möjliggör i själva verket utförsel och misshantering av en rad andra föremål som inte nämns i en sådan lag. Mitt svar på frågan blir närmast följande: Jag förutsätter att det förhållandet att Lola Björkquist ställer denna fråga ger anledning för myndigheten att undersöka om det krävs särskilda åtgärder för att tillgodose dessa önskemål. Detta är naturligtvis en god effekt av frågeinstitutet i riksdagen.

Anf. 111 LOLA BJÖRKQUIST (fp):

Herr talman! Jag tackar naturligtvis för detta besked, som jag tolkar som positivt. Jag kommer att följa denna fråga mycket noga i fortsättningen. Jag har under den senaste tiden blivit uppmärksammad på hur stort detta problem egentligen är. Lagen är som sagt ganska detaljerad när det gäller möbler. Det enda som rör dessa hästekipage är bestämmelser om seldon. Dessa får man alltså inte föra ut. Men de utgör bara en liten detalj i denna hästepok som jag hoppas att statsrådet anser är värd att värna om.

Överläggningen var härmed avslutad.

23 § Svar på fråga 1990/91:217 om delegationsreglerna inom domstolarna

Anf. 112 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Lars Sundin har frågat mig om jag är beredd att vidta några åtgärder med anledning av en hemställan som JO har riktat till regeringen angående behovet av föreskrifter som närmare reglerar ansvarsfördelningen mellan domare och annan personal när det gäller delegerade arbetsuppgifter.

Anledningen till JOs hemställan är ett ärende angående dröjsmål med expediering i fyra fall av domstolsbeslut om rättspsykiatrisk undersökning som har granskats av JO. I ett av fallen ansåg JO att den domare som var rotelinnehavare av oaktsamhet hade åsidosatt sina åligganden på ett sådant sätt att ärendet skulle överlämnas till statens ansvarsnämnd för avgörande av frågan om disciplinansvar.

Ansvarsnämnden ansåg det inte motiverat att ålägga disciplinansvar. Do-

maren hade varit biträdd av en rotelsekreterare som enligt gällande regler hade förordnande att på eget ansvar expediera rättens beslut. Enligt nämnden hade rotelinnehavaren haft rätt att lita på att sekreteraren expedierade beslutet i rätt tid. Skälet till det var att det inte finns någon bestämmelse som ålägger en rotelinnehavare att se till att en sekreterare med ett sådant förordnande fullgör sina expeditionella uppgifter på rätt sätt.

Efter JOs framställning uppdrog regeringen åt domstolsverket att utreda frågan och lägga fram de förslag som verket anser nödvändiga. Domstolsverkets yttrande kommer inom kort in till departementet, och frågan kommer därefter på vanligt sätt att beredas inom departementet.

Mitt svar på Lars Sundins fråga är alltså att regeringen är beredd att vidta de åtgärder som visar sig nödvändiga med anledning av JOs hemställan.

Anf. 113 LARS SUNDIN (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för det positiva svaret på min fråga.

Mitt parti och jag är naturligtvis för att renodla domarrollen så mycket som möjligt. Men det får inte gå ut över rättssäkerheten. Det måste naturligtvis vara glasklart vem som har ansvaret. Det är bra att regeringen nu har för avsikt att på hemställan av JO ge föreskrifter om delegationsreglerna inom domstolarna. Men när, justitieministern, kommer föreskrifterna, och går det att säga något om innehållet? Blir det t.ex. fråga om stickprovskontroller såsom ansvarsnämnden föreslår?

Anf. 114 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Den frågan övervägs för närvarande i departementet. Det är en angelägen fråga mot bakgrund av det omfattande reformarbete som pågår med en renodling av domstolarnas och domarnas arbete.

Det har skett försök med delegering av arbetsuppgifter från domare till annan personal under drygt tio år, och det har gjorts en hel del utvärderingar. Frågan har nu fått en aktualitet, och regeringen överväger på vilket sätt frågan skall hanteras. Någon tidsaspekt vill jag inte för dagen ange.

Anf. 115 LARS SUNDIN (fp):

Herr talman! Kan det bli fråga om att hänskjuta frågan till domstolsutredningen, justitieministern?

Anf. 116 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Jag tror att vi i första hand skall försöka klara frågan inom departementet.

Överläggningen var härmed avslutad.

24 § Svar på fråga 1990/91:180 om fängelsestraffkommitténs betänkande

Anf. 117 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Ingbritt Irhammar har frågat mig om regeringen ämnar att inom en snar framtid förelägga riksdagen en proposition i enlighet med fängelsestraffkommitténs betänkande. Frågan är ställd mot bakgrund av en nyligen avkunnad dom av Svea hovrätt i vilken en medborgare från Somalia frikänts från ansvar för narkotikabrott och varusmuggling.

Jag vill först framhålla att jag som justitieminister här i kammaren inte vill diskutera enskilda domstolsavgöranden. Den aktuella domen har inte ens vunnit laga kraft.

Den fråga som Ingbritt Irhammar tar upp gäller utrymmet för ansvarsfrihet på grund av s.k. egentlig rättsvillfarelse. Fängelsestraffkommittén har valt uttrycket straffrättsvillfarelse som beteckning för att någon svävar i villfarelse om innehållet i strafflagstiftningen. Principen är att okunnighet om innehållet i lag inte friar från ansvar. Under vissa speciella omständigheter kan emellertid villfarelsen eller okunnigheten bedömas som ursäktlig och föranleda att gärningen bedöms som mindre straffvärd. Gärningsmannen kan då få ett lindrigare straff eller bli fri från ansvar.

Fängelsestraffkommitténs slutbetänkande (SOU 1987:7) innehåller en förtjänstfull belysning av bl.a. rättsvillfarelse som grund för ansvarsfrihet. Kommittén, som var parlamentariskt sammansatt, har enhälligt föreslagit att en särskild bestämmelse om rättsvillfarelse förs in i brottsbalken. Betänkandet bereds nu inom justitiedepartementet, och jag kan i dag inte säga när förslag kan lämnas till riksdagen.

Jag vill i sammanhanget också hänvisa till vad justitieutskottet nyligen uttalat om kulturella och etniska olikheters betydelse för straffbestämning. Med avslag på ett par motioner om åtgärder i syfte att förhindra att kulturella och etniska olikheter läggs till grund för straffmätning, uttalade justitieutskottet att det inte etablerats någon sådan rättspraxis som motionärerna utgått från och inte heller erfordras några lagstiftningsåtgärder på straffrättens område för att få till stånd den ordning som motionärerna önskade (1990/91:JuU3). Utskottets inställning i sakfrågan kommer givetvis att beaktas vid beredningen av nya lagförslag.

Anf. 118 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Herr talman! Jag vill tacka för svaret som jag upplever som positivt.

Bl.a. får jag veta att regeringen planerar ett lagförslag på området vad gäller rättsvillfarelse och ursäktlighetsrekvisitet. Det har rått en brist på lagreglering på området, och man har fått vända sig till praxis. Jag tycker att det är positivt att det planeras att lämnas ett förslag till riksdagen.

Dessutom tycker jag att det är positivt att justitieministern framhåller uttalandet från justitieutskottet. Utskottet påtalar att inga speciella hänsyn i olika domar skall tas till kulturella och etniska olikheters betydelse, särskilda kulturella regler och vanor från ett annat hemland. I Sverige skall alla dömas efter svensk lag och efter samma rekvisit. Jag tycker att svaret var mycket positivt.

Att jag har tagit upp ett enskilt fall beror naturligtvis på att jag vill belysa denna grundläggande princip. Det har oroat mig att denna syn har frångåtts i domen och att hänsyn har tagits till kulturella mönster i hemlandet i det här fallet.

Jag tackar än en gång för svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

25 § Svar på fråga 1990/91:181 om EES-avtalet och grundlagen

Anf. 119 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Gudrun Schyman har frågat statsrådet Anita Gradin om regeringen avser att vidta några åtgärder för att förhindra att riksdagen skall behöva fatta beslut om EES-avtalet kommer att föranleda grundlagsändring eller inte innan EES-avtalet är klart.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

De förhandlingar som nu förs mellan EFTA-länderna och EG beträffande ett europeiskt ekonomiskt samarbetsområde syftar till ett avtal som skall kunna träda i kraft den 1 januari 1993, då EGs s.k. inre marknad skall vara fullbordad.

Grundlag kan ändras endast i samband med val till riksdagen. Skulle ett avtal fordra grundlagsändring, måste sådan därför ske redan i anslutning till riksdagsvalet 1991, om avtalet skall kunna träda i kraft som planerat.

Mot denna bakgrund har inom justitiedepartementet utarbetats promemorian (Ds 1990:58) Ett europeiskt ekonomiskt samarbetsområde och den svenska grundlagen. Slutsatsen i promemorian är att ett EES-avtal – sådant det kan förutses komma att gestalta sig sig – skulle vara förenligt med regeringsformen utan att denna behöver ändras. Promemorian har remissbehandlats, och remisstiden gick ut i dagarna.

Flertalet instanser ansluter sig till promemorians bedömningar medan några anser att grundlagsändring krävs. I departementet håller vi nu på med att sammanställa och analysera remissvaren, varav det sista kom in så sent som i torsdags. Någon slutlig ställning till om en proposition skall föreläggas riksdagen eller ej, har därför ännu inte tagits. Om en sådan skall föreläggas riksdagen, skall den enligt huvudregeln anmälas här i kammaren senast nio månader före valet, dvs. senast fredagen den 14 december.

Anf. 120 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret.

Jag känner naturligtvis till denna promemoria, och jag vet att den har varit ute på remiss. Jag tycker att det var föredömligt att den skickades ut över huvud taget. Jag vet också att man i en hel del av remissvaren som har kommit in ställer sig mycket tveksam till detta. Huvudfrågan i remissvaren är: Hur skall det vara möjligt att ta ställning till detta när man inte vet hur avtalet kommer att se ut? Det är just den absurda situation jag har försökt att peka på, dvs. att riksdagen tydligen skall ta ställning till om ett avtal strider mot

grundlagen utan att veta hur avtalet slutgiltigt kommer att se ut. Den frågan kvarstår naturligtvis.

Bland de remissinstanser som har yttrat sig, och som jag har tagit del av, finns det tunga instanser som är mycket tveksamma. Allmänt gäller att de är tveksamma till att ta ställning till något de inte känner till. T.ex. regeringsrätten, som man väl får betrakta som en tung instans, menar att de bindande förhandsbeskeden och att EG-domstolen skall kunna göra tolkningar som är bindande för Sverige klart strider mot grundlagen. Jag vet att också Uppsala universitets juridiska fakultet är av den åsikten. Högsta domstolen, som också betraktas som en tung instans, är mycket tveksam till allt. Jag vet att Stockholms universitet har yttrat att detta nog skall kunna gå bra. Men dessa instanser går stick i stäv. Det visar på hur svår frågan är att hantera och hur svårt det kommer att bli att fatta beslut.

Det förs också diskussioner om företrädesrätten – hur man skall göra med lagar och förordningar, huruvida EG-förordningar skall styra över svensk lagstiftning och hur regeringen skall förfara i dessa sammanhang.

Det finns alltså fortfarande många oklarheter, och den största är naturligtvis att vi faktiskt inte vet hur avtalet kommer att se ut. Jag undrar fortfarande: Hur skall det vara möjligt för riksdagen att fatta ett beslut, om detta strider mot grundlagen?

Anf. 121 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Jag känner det angeläget att säga att jag inte på något sätt kan vidimera den beskrivning som Gudrun Schyman här lämnar av remissinstansernas inställning i frågan. Som jag sade i mitt svar finns det remissinstanser som anser att en grundlagsändring inte är nödvändig, medan andra framför en tveksamhet härvidlag och någon även anser att en grundlagsändring bör ske. Därför överväger vi nu i regeringskansliet huruvida vi skall lägga fram ett förslag om en grundlagsändring. Om vi kommer fram till att vi skall göra det, skall det ske före den 14 december.

Anf. 122 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Jag finner det litet märkligt att justitieministern inte kan vidimera det som jag säger. Eftersom det är så bråttom med det här ärendet förmodar jag att man kastar sig över remissvaren när de kommer och läser dem febrilt för att kunna bilda sig en uppfattning om det här.

Jag skulle ändå vilja veta på vilket sätt man skall kunna göra denna bedömning i regeringen. Och på vilket material? Vi vet faktiskt inte hur ett eventuellt avtal kommer att se ut. Jag kan inte, med den förhandlingsgång som nu är aktuell, se att det blir möjligt att få detta klart för sig före detta magiska datum i december.

Anf. 123 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Vad jag menade med att säga att jag inte kan vidimera Gudrun Schymans beskrivning av remissinstansernas inställning var att jag inte ansåg att den beskrivningen var riktigt korrekt.

Vad gäller möjligheterna att ta ställning till grundlagsfrågan i förhållande till EES-avtalets innehåll vill jag nog ändå säga att vi har en mycket god upp-

fattning om vad ett EES-avtal kan komma att omfatta. Vi arbetar med ett mycket konkret material och har en mycket bra föreställning om vad ett EES-avtal kommer att kunna innehålla.

Anf. 124 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Jag trodde att jag var ganska väl informerad om förhandlingsläget, om vilka frågor som finns på dagordningen och om vilka frågor som är olösta, eftersom jag sitter i den utökade EFTA-delegationen. Jag har där fått ganska klart för mig, också genom kontakter direkt med Bryssel, att de konstitutionella frågorna fortfarande är olösta. Där har man en bra bit kvar att gå. Dessutom börjar man numera tvivla på vår medverkan i hela EES-avtalet efter de senaste politiska utspelen.

Det är naturligtvis en annan fråga, men jag måste säga att det förvånar mig att justitieministern tror att det skall vara möjligt att redan i december månad göra en beskrivning av hur avtalet kommer att se ut och utifrån det begära att riksdagen skall fatta ett beslut.

Överläggningen var härmed avslutad.

26 § Svar på fråga 1990/91:216 om familjerådgivningen

Anf. 125 Statsrådet BENGT LINDQVIST (s):

Herr talman! Daniel Tarschys har frågat mig när regeringen avser att vidta de åtgärder för att trygga familjerådgivningen som riksdagen har efterlyst.

Socialstyrelsen föreslog i rapporten (SoS-rapport 1989:10) Familjerådgivning – Samarbetssamtal en ändring i socialtjänstlagen med innebörd att kommunerna tilldelades huvudmannaskapet för familjerådgivningen.

Rapporten har remissbehandlats. Svenska kommunförbundet och några kommuner som besvarade remissen ställde sig avvisande till förslaget.

Frågan om hur familjerådgivningen skall tryggas är föremål för fortsatt prövning inom socialdepartementet.

Anf. 126 DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka Bengt Lindqvist för svaret på min fråga. Jag känner igen svaret – det är nämligen ungefär det samma som jag fick när jag ställde samma fråga i januari i år.

Riksdagen har uttalat ett stort intresse för familjerådgivningen. Vi är i socialutskottet överens om att förbyggande åtgärder är oerhört viktiga och också oerhört billiga för samhället i jämförelse med de åtgärder som måste sättas in, när människor hamnar i missbruk, när ungdomar kommer på glid och när vi får kriminalitet och andra typer av sociala problem. Därför har riksdagen två gånger vänt sig till regeringen och sagt att man skyndsamt vill ha åtgärder för att trygga familjerådgivningen. Det hände 1987 och åter 1988. Då fanns redan en gammal utredning, som rekommenderade regeringen att vidta åtgärder.

Sedan dess har regeringen tillsatt en ny utredning, som återigen visat att familjerådgivning är samhällsekonomiskt mycket lönsam och som föreslagit

konkreta åtgärder. När jag ställde frågan i januari sade statsrådet Lindqvist att man fr.o.m. då skulle sätta i gång med att bereda frågorna. Inriktningen var att lägga fram förslag så snart sig göra lät. Jag blir litet deprimerad över att jag tio till elva månader senare får precis samma svar från statsrådet Bengt Lindqvist.

När, Bengt Lindqvist, kan det bli resultat?

Anf. 127 Statsrådet BENGT LINDQVIST (s):

Herr talman! Allra först vill jag understryka att också för mig och för regeringen är familjerådgivningen en mycket viktig insats till stöd för människor som hamnar i besvärliga situationer inom familjen. Det är naturligtvis för att förhindra att sådana konflikter utvecklar sig till separationer som familjerådgivningen är så viktig. Vi arbetar också verkligen för att finna en lösning.

En av de handikappande omständigheterna i sammanhanget är att vi har haft svårigheter att peka ut en av huvudmännen som den som naturligen borde vara ansvarig för denna verksamhet. Innan man har gjort det tror jag inte att vi får ordning på denna verksamhet. Nu har socialstyrelsen tagit det steget att uttala att kommunerna bör ansvara för detta och att det då bör samordnas med övriga insatser, t.ex. samarbetssamtal och andra familjepolitiska åtgärder.

Jag delar den uppfattningen. Jag tycker att det är åt det hållet som vi skall gå. Men samtidigt skall jag erkänna att det har känts svårt i detta läge att ålägga kommunerna ytterligare en uppgift, i en situation när vi vet att det är ett ganska besvärligt läge för dem både ekonomisk och resursmässigt i övrigt.

Samtidigt är jag bekymrad över att behöva notera signaler från en del håll om att man nu på grund av diskussionerna om huvudmannaskapet drar ned på familjerådgivningen. Det vore verkligen trist och näst intill katastrofalt, om vi skulle förlora kompetent personal på det här området på grund av denna diskussion. Den är nödvändig för att vi skall komma fram till en organisation, men jag hoppas att när vi är framme vid slutpunkten på den och har ett konkret förslag, skall vi också ha personal att tillgå för att bygga upp en verksamhet som omfattar alla.

Anf. 128 DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Det är lättast att få sådan personal, om den inte försvinner på vägen. Också jag har nåtts av signalerna om att det i kommuner och landsting har varit oerhört svårt att försvara familjerådgivningen. Det har på en del håll funnits konkreta nedläggningsplaner. Jag är inte säker på att de har verkställts, men jag vet att det har funnits mycket långt gångna planer på att lägga ned familjerådgivningen.

Man kan självfallet säga att detta är förklarligt i ett läge där landstingen och kommunerna har en svag ekonomi. Men den rapport som socialstyrelsen utarbetade visade att denna verksamhet inte är någon belastning för samhällets ekonomi, utan tvärtom innebär besparingar. De kostnader som man har för familjerådgivningen är relativt beskedliga, och de uppvägs mer än väl av de besparingar som görs i form av förhindrande av missbruk, kriminalitet, ungdomsproblem och annat som är följden av splittrade familjer. Jag tycker

att det borde leda till slutsatsen att man inte av ekonomiska skäl skall hesitera för att mycket snabbt ta itu med denna fråga.

Anf. 129 Statsrådet BENGT LINDQVIST (s):

Herr talman! Jag tar det som ett löfte om att i varje fall folkpartiet för sin del är berett att acceptera ökade kostnader för familjerådgivning, om ett sådant förslag skulle komma. Det ena problemet är oklarheter med huvudmannaskapet. Det andra är att om vi kommunaliserar den verksamhet som finns, skulle ändå ojämnheterna i verksamheten vara mycket påtagliga. Det skulle bli stora vita fläckar på den svenska kartan vad gäller tillgången till familjrådgivning. Därför måste det kompletteras med ett uppbyggnadsarbete. Och det är det som har varit vårt rena budgetproblem i detta sammanhang.

Jag vill passa på att ställa en fråga till Daniel Tarschys, även om det är det omvända som skall gälla. Jag blev nyfiken på om socialutskottets ordförande delar min uppfattning att det är kommunerna som bör ta över huvudmannaskapet för familjerådgivningen, eftersom det skulle underlätta på olika sätt?

Anf. 130 DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Den här lilla frågan på slutet är också en tradition i våra meningsutbyten i det här ärendet. Samma fråga ställdes förra gången. Jag måste då bekänna att vi inte har haft möjlighet att tränga in i frågan om huruvida kommuner eller landsting är bäst skickade. Det är precis som statsrådet säger att det självfallet finns vissa kommuner som är ganska små när det gäller att bära den här uppgiften. Det är svårt att tänka sig att Bjurholms kommun eller andra kommuner i den storleksklassen själva skall kunna ha en kvalificerad familjerådgivning. Någon typ av överkommunal bas måste väl åtminstone finnas för vissa kommuner. Men jag vill svara på frågan att vi inte har någon konkret uppfattning.

Vad vi däremot är övertygade om är att skyndsamma åtgärder måste vidtas för att trygga familjerådgivningen. Det måste i hela landet finnas tillgång till familjerådgivning. Och det är vår förhoppning att regeringen nu skall sätta fart. Framställningar från riksdagen har, som jag har sagt, gjorts 1987 och 1988, och jag har ställt två frågor i år. Jag hoppas att jag inte skall behöva ställa fler frågor.

Överläggningen var härmed avslutad.

27 § Svar på fråga 1990/91:218 om villkoren för handikappade barn och ungdomar

Anf. 131 Statsrådet BENGT LINDQVIST (s):

Herr talman! Eva Zetterberg har frågat mig om regeringen tänker ha partiöverläggningar för att tillmötesgå de krav och önskemål om förbättrade villkor för handikappade barn och ungdomar som framfördes vid RBUs kongress, dvs. Riksförbundet för rörelsehindrade barn och ungdomar.

Regeringens strävan är att fortlöpande vidta åtgärder som leder till för-

bättrade villkor för barn och ungdomar med handikapp. Steg för steg har också samhällsstödet till handikappade barn och deras familjer kunnat utvecklas. Under de allra senaste åren har bl.a. genomförandet av bilstödsreformen och utbyggnaden av föräldraförsäkringen och vårdbidraget haft stor betydelse.

Trots dessa och andra insatser är alltjämt samhällsstödet till handikappade barn och deras föräldrar på vissa punkter otillräckligt. Regeringens ambition är därför att fortsätta utvecklingsarbetet, och i det sammanhanget spelar 1989 års handikapputredning en mycket viktig roll. Dess främsta uppgift är att bedöma hur svårt handikappade i framtiden skall kunna tillförsäkras ett väl fungerande samhällsstöd när det gäller socialtjänst samt habilitering och rehabilitering. En av de mest centrala frågorna är att bedöma hur stödet till handikappade barn och ungdomar skall kunna stärkas.

Konventionen om barnets rättigheter, som Sverige var ett av de allra första länderna att ratificera, innehåller viktiga regler om handikappade barns och ungdomars rätt till stöd.

Den uppmärksamhet som barnens rätt och villkor har fått till följd av konventionen är givetvis ett stöd även för det svenska reformarbetet på området.

De svenska handikapporganisationerna har haft och har alltjämt en stor betydelse både för synen på handikapp och för utformningen av olika samhällsinsatser inom området. Regeringen kommer därför även i framtiden att ha nära kontakter med handikapporganisationerna vid planering och genomförande av olika handikappinsatser. Med hänsyn bl.a. till det arbete som för närvarande bedrivs i handikapputredningen bedömer jag dock inte att regeringen kommer att kalla till särskilda partiöverläggningar i frågan. I handikapputredningen ingår som bekant företrädare för samtliga riksdagspartier och handikapprörelsen.

Anf. 132 EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret på min fråga. Jag vill också inledningsvis konstatera att jag är glad över att vi i mångt och mycket har en gemensam syn på hur viktigt det är att frågor som gäller handikappade barn och ungdomar löses. Däremot måste jag uttrycka besvikelse över att statsrådet inte är beredd att gå längre och utföra mer konkreta handlingar i dag på detta område.

På RBUs kongress i maj och vid en rad andra tillfällen redovisades de behov som man måste tillgodose på mycket kort sikt för att underlätta vardagen i dag. Det finns forskningsresultat som man har använt sig av. Bl.a. har statsministern anfört Köhlers forskningsresultat, som visar hur svenska barn befinner sig i topp i de flesta avseenden. Men detta gäller inte flyktingbarn och handikappade barn.

Det fanns på RBUs kongress en enighet över partigränserna om att situationen måste förändras i dag. Jag är därför besviken över att regeringen inte vill manifestera detta genom att kalla till en gemensam partiöverläggning med partiledarna.

Jag tycker att det är viktigt att Sverige, som har anslutit sig till barnkonventionen, också lever upp till och går ännu längre än vad man kan göra i

andra länder, eftersom Sverige är ett rikt land. Det är väsentligt att Sverige tar initiativ till sådana här överläggningar. Jag tror att det är det som alla som var med på RBUs kongress i våras förväntar sig och trodde att statsrådet avsåg i sina inlägg där. Det gäller förbättringar i dag och inte på mycket lång sikt, även om detta naturligtvis också måste ske.

Anf. 133 Statsrådet BENGT LINDQVIST (s):

Herr talman! När det gäller ambitionen att förbättra villkoren för handikappade barn och ungdomar hoppas jag att Eva Zetterberg och jag är överens om att det finns ganska tydliga uttryck för det i mitt svar. Jag säger ju flera gånger att vi har dessa ambitioner, och det stämmer verkligen.

Frågan om partiöverläggningar eller inte tycker jag hänger mycket nära samman med handikapputredningens arbete. Det skulle vara mycket underligt även för vänsterpartiet om Lars Werner skulle gå in i särskilda överläggningar över huvudet på Rolf L Nilson i handikapputredningen, där man sysslar med oerhört viktiga frågor om habilitering, om tekniska hjälpmedel för barn och många andra insatser som är nödvändiga att göra och där det krävs ett utredningsarbete, en grund att stå på. Jag kan inte förstå varför vi skulle frångå den för landet normala vägen att bedriva reformarbete, i synnerhet som handikapputredningen är på väg att lägga fram ett viktigt betänkande någon gång i början av nästa år. Det har sagts mig att det skall ske i mars månad. Jag tror att det bästa sättet att gå vidare är att ge stöd åt de ambitioner som finns inom handikapputredningen att göra livet bättre för handikappade barn och ungdomar.

Anf. 134 EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Vi är överens om att det är oerhört viktiga frågor som tas upp i handikapputredningen och att de måste få sin lösning. Då tänker jag bl.a. på lagstiftningsfrågan, hur en rättighetslagstiftning för alla handikappgrupper skall kunna se ut. Där är vi överens om att det krävs ett omfattande arbete. Men när det gäller att komma fram till akuta insatser i dag tror jag inte att man behöver vänta på det. Handikapputredningen har ju först till hösten att komma att fatta några beslut. Och det har ju klart fastlagts hur svårt den här gruppen barn och ungdomar har i dag att över huvud taget överleva sin vardag. Där behövs det inte kortsiktiga projekt utan permanenta lösningar som kommer fram på mycket kort tid. Därför tror jag inte att Lars Werner skulle tycka att det var fel att gå in i sådana partiöverläggningar nu.

Överläggningen var härmed avslutad.

28 § Svar på fråga 1990/91:203 om statsbidraget till skolsektorn

Anf. 135 Statsrådet GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Ylva Johansson har frågat finansministern om det är regeringens avsikt att stå fast vid uppgörelsen med vänsterpartiet och inte genomföra nedskärningar av statsbidraget till skolsektorn.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Regeringen står fast vid överenskommelsen. Ett åtagande som detta innebär givetvis inte att bidragen till kommunerna skall ligga på en och samma nivå när förutsättningar som ligger till grund för bidragsgivningen förändras i något avseende.

I skrivelsen till riksdagen aviserades att bidragen till skolan skulle minskas. En del av den minskningen beror på strukturella ändringar i reglerna för hemspråksundervisningen, som regeringen avser att föreslå i budgetpropositionen. Vad det gäller är bl.a. att förlägga undervisningen i hemspråk utanför schemalagd tid för att kommunerna skall kunna bedriva verksamheten i större undervisningsgrupper än för närvarande.

Även i övrigt är minskningen av skolbidragen motiverade av förändringar i sådana förhållanden som utgör grunden för bidragsgivningen.

En närmare redovisning av förslagen och bakgrunden till dem kommer i budgetpropositionen.

Anf. 136 YLVA JOHANSSON (v):

Herr talman! Jag vill tacka skolministern för svaret. Jag vill först säga att jag delar skolministerns tolkning av vår uppgörelse i den meningen att det är rimligt att eventuella riksdagsbeslut som förändrar regler eller målsättningar för skolans verksamhet motsvaras av förändringar i bidragsnivån. Jag tänker inte här gå in på någon sakdiskussion om det lämpliga i att minska statsbidraget till hemspråksundervisningen – den diskussionen får vänta. Men jag ställer mig litet frågande till så omfattande förändringar att det skulle resultera i minskat bidrag med 1 miljard kronor. Regeringens proposition om ansvaret för skolan, som vänsterpartiet i väsentliga delar ställer sig bakom, syftar just till en ökad kommunal frihet och en decentraliserad skola, som förhoppningsvis skall leda till en effektivare resursanvändning. Det vore fel, anser jag, om staten i förväg drar in dessa förväntade effektivitetsvinster. Om verksamheten genom de föreslagna reformerna kan effektiviseras, skall besparingarna givetvis tillfalla kommunerna.

Jag vill poängtera att det är mycket viktigt att riksdagens majoritet bestående av socialdemokrater och vänsterpartiet visar stabilitet och trovärdighet i den uppgörelse som träffades förra hösten, inte minst mot bakgrund av det agerande som en del partier visar prov på. Det är naturligtvis inte obekant för skolministern att den uppgörelse som träffades mellan våra två partier är utsatt för misstänkliggörande från borgerligt håll. Det insinueras att förra årets uppgörelse var ett taktiskt spel. Därför vore det väldigt skönt om nu Göran Persson här i riksdagens talarstol kunde dementera detta.

Anf. 137 Statsrådet GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Jag dementerar gärna att det skulle ha varit ett taktiskt spel – det var det självfallet inte. Vad vi åstadkom vid det tillfället, Ylva Johanssons partikamrater och mina, med stöd av någon centerpartist och om jag inte missminner mig någon miljöpartist, var att vi faktiskt fick till stånd en förändring av den grundläggande fråga som i sin tur är förutsättningen för att förändra statsbidragssystem, regelverk och skoladministration, något som

riksdagen nu behandlar och som jag tror att riksdagen kommer att ställa sig bakom i betydande samstämmighet. Det måste kännas skönt för både Ylva Johansson och mig att kunna konstatera att det som för ett år sedan var en katastrof enligt många i dag är accepterat också av dem som utmålade det som ett övergrepp. Där tycker jag att vi har kommit en bra bit på vägen.

Låt mig sedan säga att jag delar Ylva Johanssons uppfattning att vinsterna av de effektiviseringar och förenklingar som skall göras i systemet naturligtvis på något vis måste tillfalla dem som driver verksamheten ute i kommunerna. Där har jag ingen annan mening. Om det däremot är så att staten genom sitt regelverk ändrar kraven på kommunerna, sänker ambitionsnivån eller genom en avtalsuppgörelse förändrar lönekostnaderna, skall man naturligtvis justera statsbidraget i anledning av detta. Det är just vad som sker. Av den miljard som vi talar om faller 800 milj. kr. på skolsektorn, en del till hemspråksundervisningen och en del är en förändring och anpassning till det nya avtal som vi har fått. När kommunerna har fått lägre kostnader för sådant som läkarbesök, medicin och tjänstledigheter, då skall staten naturligtvis inte betala för något kommunerna inte längre har som kostnader. Det är den typen av anpassningar som vi gör. I övrigt är det naturligtvis så att vi står fast vid det resonemang som låg till grund för den överenskommelse som vi träffade för ett år sedan.

Anf. 138 YLVA JOHANSSON (v):

Herr talman! Jag är väldigt nöjd med skolministerns svar och garantierna om att regeringen står fast vid överenskommelsen. Jag har inte särskilt mycket att tillägga. Jag vill bara poängtera att jag i min inledning sade att också vi delar uppfattningen att förändrade målsättningar och regler motsvaras av förändringar i bidragsnivån. Naturligtvis måste det vara så.

Hur dessa förändringar i målsättningar och regelverk kommer att se ut har regeringen lovat presentera i budgetpropositionen. Då får vi återkomma till det. Jag vill än en gång tacka för ett mycket bra svar.

Överläggningen var härmed avslutad.

29 § Meddelande om svar på interpellation 1990/91:86

Anf. 139 Statsrådet GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Med hänvisning till riksdagsordningens 6 kap. 1 § får jag meddela att då Ylva Johansson på grund av enskild angelägenhet inte kan ta emot svaret på interpellation 1990/91:86 om läroplanernas framtida roll i skolan inom föreskriven tid, avser jag att besvara interpellationen fredagen den 11 januari 1991.

30 § Svar på fråga 1990/91:220 om arbetstillfällen i Hallstahammarregionen

Anf. 140 Arbetsmarknadsminister MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Birger Andersson har frågat mig om vilka åtgärder regeringen är beredd att vidta för att lindra effekterna av lågkonjunkturen och för att skapa nya arbetstillfällen i Hallstahammarregionen.

Den ekonomiska utvecklingen leder nu till att arbetsmarknaden försämras, vilket inger oro. Samtidigt måste vi komma ihåg att utgångsläget är gott. Vi har under en lång följd av år i Sverige haft en ökande sysselsättning och låg arbetslöshet. Jag är medveten om de varsel som föreligger i Hallstahammars kommun och att dessa kan medföra ökade svårigheter under våren. Jag anser emellertid inte att Hallstahammarregionen och Västmanlands län tillhör de mest utsatta delarna av landet. Arbetslösheten i Hallstahammar ligger för närvarande i nivå med riksgenomsnittet och i länet som helhet något lägre.

Regeringen håller dock en hög beredskap för att kunna möta en snabb försämring av arbetsmarknaden i olika regioner.

Regeringen bedömer att den omdisponering av arbetsmarknadsverkets medel som vi har föreslagit riksdagen skall öka effektiviteten när det gäller de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. AMS ansvarar för att fördelningen av resurserna sker med hänsyn till behovet i olika delar av landet. Arbetsmarknadsverket kan genom detta möta en ökning i arbetslösheten med aktiva åtgärder.

Vad gäller statliga insatser för att skapa nya arbetstillfällen i Hallstahammars kommun vill jag hänvisa till industriministerns svar tidigare i dag till Yngve Wernersson om att det för närvarande inte är aktuellt att placera kommunen i tillfälligt stödområde.

Anf. 141 BIRGER ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka arbetsmarknadsministern för svaret.

I dag har arbetsmarknadsutskottet haft en offentlig utfrågning. Där har det kommit fram en hel del skrämmande siffror. Arbetslösheten kommer att stiga snabbt. Jag för min del är väldigt orolig för den närmaste framtiden. Det är också arbetsmarknadsministern enligt sitt svar.

Jag har ställt min fråga eftersom orosmolnen börjar hopa sig över Hallstahammars kommun på nytt. Hallstahammars kommun har varit hårt drabbad under de senaste 15 åren. Här säger nu arbetsmarknadsministern att hon är medveten om de varsel som föreligger i Hallstahammars kommun. Det tycker jag är värdefullt. Enligt den statistik jag har fått från länsarbetsnämnden har hittills i år 426 varsel lagts i Hallstahammars kommun. Under 1989 var det 607 inkl. korttidspermitteringar. Som framgår också av svaret har arbetsmarknadsministern funderat litet grand på om Hallstahammar skulle kunna inplaceras i tillfälligt stödområde. Här säger arbetsmarknadsministern nu nej, om jag har uppfattat svaret rätt. Jag för min del tycker att det finns mycket starka skäl till att göra denna inplacering nu. Hallstahammar har varit inplacerad i stödområdet från 1986 till den 1 juli 1990.

Jag förmodar att arbetsmarknadsministern och jag är helt överens om att

företag och sysselsättning hänger nära samman. Det behövs alltså nya företag till kommunen, både inom tillverkningsindustrin och inom tjänstesektorn. Arbetsmarknadsministern framhåller i sitt svar att regeringen håller en hög beredskap. Då skulle jag vilja ställa ett par frågor: Hur ser regeringens höga beredskap ut? Innebär regeringens höga beredskap att arbetsmarknadsministern för sin del är beredd att verka för att Hallstahammars kommun inplaceras i tillfälligt stödområde, om situationen ytterligare förvärras?

Anf. 142 Arbetsmarknadsminister MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Jag vill understryka att jag inte bara är orolig nu utan har varit det under det nästan år jag har varit arbetsmarknadsminister. Jag vill också understryka att hade regeringen fått dela med sig denna oro till fler partier här i kammaren och fått igenom det krispaket som presenterades i februari i år, hade situationen varit annorlunda på arbetsmarknaden redan i dag. Jag tycker därför att det är synd att den oro som nu kommer till uttryck, många gånger här i kammaren, inte var större i vintras, när åtgärder hade behövts sättas in.

Som jag framhållit flera gånger här i kammaren är det dessutom så, att om vi inte kommer till rätta med de grundläggande problemen i vår ekonomi – om vi inte får ned vår inflation, om vi inte får ned våra kostnadsökningar, om vi inte får till stånd ett stabiliseringsavtal med arbetsmarknadens parter – försämras läget nästa år. Det är alltså avgörande förutsättningar för om vi skall klara målet om sysselsättningen, såväl i Hallstahammar som i andra delar av landet.

Därutöver har jag här liksom tidigare givit uttryck för att vi behöver kunna öka åtgärderna redan under våren. Jag tänker på det förslag som vi har lagt fram i riksdagen om hur arbetsmarknadsverket mer effektivt skall kunna använda de möjligheter man har.

Jag vill igen understryka att det är förmågan att få ned framför allt kostnadsutvecklingen som är det avgörande. Jag är inte beredd att nu lämna något annat besked om stödområdesindelningen än det som industriministern har lämnat här i kammaren tidigare i dag.

Anf. 143 BIRGER ANDERSSON (c):

Herr talman! Vi är helt överens om det sista som statsrådet här sade – att vi måste hålla kostnadsutvecklingen i schack. Jag vill gärna ge statsrådet det berömmet – det är väl inte så ofta man får beröm som statsråd? – att statsrådet verkligen följer arbetsmarknadens utveckling mycket noga.

Jag har ställt den här frågan för att göra arbetsmarknadsministern uppmärksam på att läget kan bli mycket allvarligt även i ett län som ligger ganska nära Stockholm. Vi i Västmanland betraktar oss nog i många avseenden som det bortglömda länet.

Jag vill bara visa på att vi inte under mycket lång tid – inte över huvud taget, tror jag – fått något statligt verk omlokaliserat till länet. Vi behöver bredda vår arbetsmarknad. Hallstahammar har som jag sade tidigare en ensidig arbetsmarknad. Hallstahammar är av typisk bruksortskaraktär. Vi tycker från länet sida att det skulle vara mycket värdefullt om vi kunde få vara med och ta del av någon omlokalisering av statlig verksamhet för att

rädda arbetsmarknaden i länet, i regionen, och i synnerhet i Hallstahammars kommun. Kan jag få ett löfte från arbetsmarknadsministern om att arbetsmarknadsministern är beredd att hjälpa till med en sådan uppgift?

Överläggningen var härmed avslutad.

31 § Svar på fråga 1990/91:225 om arbetsmarknaden i Norrbottens län

Anf. 144 Arbetsmarknadsminister MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Sten-Ove Sundström har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att trygga sysselsättningen i Luleå kommun och Norrbottens län.

I dagsläget är jag inte beredd att vidta några andra åtgärder än att noga följa utvecklingen på arbetsmarknaden såväl i Norrbotten som i övriga delar av landet. Arbetslösheten i Norrbottens län uppgick till 3,3 % i oktober månad, vilket innebär att den är ungefär dubbelt så hög som riksgenomsnittet.

För att långsiktigt värna sysselsättning och välfärd måste den svenska ekonomins pris- och lönekostnadsutveckling brytas. Inflationen måste bekämpas och de strukturella problemen i ekonomin angripas. Produktivitetstillväxten måste stimuleras, sparandet öka och de offentliga utgifternas expansion dämpas.

Avgörande för möjligheterna att bekämpa inflationen är att ett stabiliseringsavtal snabbt kommer till stånd. För att varaktigt pressa ned takten i prisstegringarna måste lönebildningen anpassas till den rådande produktivitetsutvecklingen. Ansvaret för ett stabiliseringsavtal vilar på arbetsmarknadens parter.

Ett stabiliseringsavtal och sänkt inflation är nödvändiga förutsättningar för att långsiktigt trygga sysselsättningen och motverka hotet om ökad arbetslöshet. Lyckas vi med gemensamma krafter att bekämpa inflationen behöver AMS dystra spådom aldrig slå in.

Regeringen kan i nuvarande ekonomiska läge inte motverka en uppgång i arbetslösheten med en generell efterfrågepolitik. Men regeringen håller en hög beredskap för att i tid kunna möta en snabb förändring av läget på arbetsmarknaden såväl i Norrbottens län som i övriga utsatta regioner.

Som jag nämnde i mitt svar till Birger Andersson angående situationen i Hallstahammar är det AMS ansvar att fördela resurserna för de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna med hänsyn till behovet i olika delar av landet.

Arbetsmarknadsverket kommer liksom tidigare att möta en ökning av arbetslösheten med aktiva åtgärder för att mildra effekterna för de individer som drabbas.

Anf. 145 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka arbetsmarknadsministern för svaret på min fråga.

Som socialdemokrat och ledamot av denna kammare är jag naturligtvis helt överens med statsrådet om huvuddelen av svaret, beträffande stabilise-

ringavtal, sänkt inflation och alla de andra förutsättningar som statsrådet nämnde. Åtgärder i det syftet är till för att långsiktigt trygga sysselsättningen och motverka hotet om en snabbt ökad arbetslöshet. Självfallet instämmer jag i de delarna av svaret.

Vad jag är särskilt intresserad av – det är anledningen till att jag har ställt den här frågan – är den speciella situation som redan nu råder i Norrbottens län, och framför allt i Luleå kommun. Tre stora statliga företag har nu varslat nära 700 personer om att de har för mycket personal. Det är människor som kommer att bli över på arbetsmarknaden i en relativt liten kommun. Det är mot den bakgrunden jag har ställt frågan.

Är det då på det sättet att arbetsmarknadsministern genom sina rader i svaret lovar att särskilt följa den situationen? Det är mycket svårt nu att klara vissa åtgärder. T.ex. är 58,3-pensionärerna inte lika lättillgängliga numera som tidigare. Också många andra åtgärder gör det mycket oroande för myndigheter och för kommunens representanter när man nu relativt snabbt skall förbereda sig för en kommande, relativt snabb ökning av arbetslösheten. Är statsrådet mot den bakgrunden beredd att särskilt uppmärksamma den här negativa utvecklingen i Luleå kommun och i Norrbottens län?

Anf. 146 Arbetsmarknadsminister MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Jag håller ett starkt vakande öga på Norrbottens län, inte bara beroende på Sten-Ove Sundströms fråga utan beroende på hur arbetsmarknadsläget har utvecklats i Norrbotten den senaste tiden. Vi kan nog vara överens om att Norrbottens län under 1980-talet varit ganska framgångsrikt med att bredda sin arbetsmarknad, vilket har betytt att man i dag på sina håll har relativt goda förutsättningar att möta delar av den försämring som nu sker. Men jag är också medveten om att det stora beroendet av den offentliga sektorn i regionen kommer att betyda stora svårigheter. Jag är också medveten om att det finns stora strukturella problem i de näringsgrenar som Norrbotten är så beroende av.

Jag nämnde AMS fördelning. Jag vet att Norrbotten redan i den fördelning som i dag görs får nära 8 % av medlen, medan man har litet drygt 3 % av landets befolkning. Jag följer mycket noga utvecklingen i de norra delarna av landet, som i dag hör till de värst drabbade. Jag kan lova att jag speciellt håller ett öga på Norrbottens län och kommer att ta hänsyn till det vid de diskussioner vi har med AMS nu och inför nästa års budgetproposition.

Anf. 147 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag får tacka statsrådet för den kompletteringen av svaret. Visserligen har vår arbetsmarknad förbättrats under senare år, men vi är trots allt mycket beroende av våra basindustrier, vilket tyvärr kan ge den här typen av negativa effekter vid lågkonjunkturer.

Det är naturligtvis glädjande att statsrådet noggrant följer situationen – vi kan minnsann behöva regeringens hjälp om lågkonjunkturen fortsätter att utvecklas i samma takt som hittills.

Överläggningen var härmed avslutad.

32 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Proposition

1990/91:55 Statlig garanti för anordnande av olympiska vinterspel i Sverige år 1998

Motionerna

med anledning av prop. 1990/91:59 Vissa ändringar i sjukförsäkringen m.m.

1990/91:Sf12 av Mona Saint Cyr (m)
1990/91:Sf13 av Lars Werner m.fl. (v)
1990/91:Sf14 av Anita Modin m.fl. (s)
1990/91:Sf15 av Anita Modin m.fl. (s)
1990/91:Sf16 av Carl Bildt m.fl. (m)
1990/91:Sf17 av Karin Israelsson m.fl. (c)
1990/91:Sf18 av Sigge Godin m.fl. (fp)
1990/91:Sf19 av Claes Roxbergh m.fl. (mp)

med anledning av redog. 1990/91:3 från Sveriges delegation vid Europarådets parlamentariska (rådgivande) församling

1990/91:U5 av Bengt Hurtig och Berith Eriksson (v)

Konstitutionsutskottets betänkande

1990/91:KU17 Ytterligare försöksverksamhet för förnyelse av den offentliga sektorn

Socialutskottets betänkanden

1990/91:SoU6 Socialtjänst
1990/91:SoU7 Barn och ungdom
1990/91:SoU8 Statsbidrag till personalkooperativ barnomsorg

Utbildningsutskottets betänkanden

1990/91:UbU1 Vissa skolfrågor
1990/91:UbU2 Vissa högskolefrågor

Näringsutskottets betänkanden

1990/91:NU2 Bankrörelse m.m.
1990/91:NU8 Försäkringsrörelse

33 § Kammaren åtskildes kl. 19.38.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. ajourneringen kl. 16.02 och
av talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

STAFFAN HANSSON

/Gunborg Apelgren

Innehållsförteckning

Tisdagen den 27 november

Ändring av partibeteckning 1
1 § Justering av protokoll 1
2 § Svar på fråga 1990/91:201 om de politiska förhållandena i Nicaragua 1
Utrikesminister Sten Andersson (s)
Annika Åhnberg (v)
3 § Svar på fråga 1990/91:210 om SIPRIs resurser 3
Utrikesminister Sten Andersson (s)
Marianne Samuelsson (mp)
4 § Svar på fråga 1990/91:211 om Sovjetunionens kärnvapenprov... 5
Utrikesminister Sten Andersson (s)
Marianne Samuelsson (mp)
5 § Svar på fråga 1990/91:209 om tillfällig stödområdesplacering av Hallstahammar 6
Industriminister Rune Molin (s)
Yngve Wernersson (s)
6 § Svar på frågorna 1990/91:214 och 229 om typgodkännande av svenska industriprodukter 8
Industriminister Rune Molin (s)
Ingrid Ronne-Björkqvist (fp)
Ulf Melin (m)
7 § Svar på fråga 1990/91:193 om allemansrätten och EG 11
Miljöminister Birgitta Dahl (s)
Görel Thurdin (c)
8 § Svar på fråga 1990/91:215 om stödet till landskapsvård 12
Miljöminister Birgitta Dahl (s)
Stina Gustavsson (c)
9 § Svar på fråga 1990/91:222 om naturvårdsverket 14
Miljöminister Birgitta Dahl (s)
Ingbritt Irhammar (c)
10 § Svar på fråga 1990/91:223 om återföringen av bensinångor 16
Miljöminister Birgitta Dahl (s)
Märtha Berglund (s)
11 § Svar på fråga 1990/91:232 om ersättningsreglerna i naturvårdslagen 17
Miljöminister Birgitta Dahl (s)
Åsa Domeij (mp)
12 § Svar på fråga 1990/91:238 om ersättningen för landskapsvård .. 19
Miljöminister Birgitta Dahl (s)
Annika Åhnberg (v)

13 § Svar på fråga 1990/91:240 om svavelhalt i bunkeroljor 20
Miljöminister Birgitta Dahl (s)
Roy Ottosson (mp)
14 § Svar på fråga 1990/91:242 om CFC-avvecklingen..... 22
Miljöminsiter Birgitta Dahl (s)
Lennart Brunander (c)
15 § Svar på fråga 1990/91:208 om det beslutade Östersjölaboratoriet 25
Jordbruksminister Mats Hellström (s)
Sven-Olof Petersson (c)
16 § Svar på frågorna 1990/91:233 och 241 om stöd till försäljning av ekologiskt odlade produkter..... 26
Jordbruksminister Mats Hellström (s)
Åsa Domeij (mp)
Ajournering..... 29
Återupptagna förhandlingar..... 29
17 § Svar på frågorna 1990/91:182 och 212 om motorvägsbron över Södertälje kanal..... 30
Kommunikationsminister Georg Andersson (s)
Eva Goës (mp)
Tom Heyman (m)
18 § Svar på frågorna 1990/91:195 och 197 om inlandsbanan..... 33
Kommunikationsminister Georg Andersson (s)
Birgitta Hambraeus (c)
Ragnhild Pohanka (mp)
19 § Svar på fråga 1990/91:231 om reflexstolpar och reflexlinjer.... 36
Kommunikationsminister Georg Andersson (s)
Alf Wennerfors (m)
20 § Svar på fråga 1990/91:234 om SJs lokverkstad i Boden 38
Kommunikationsminister Georg Andersson (s)
Åke Selberg (s)
21 § Svar på fråga 1990/91:163 om Ystads teater..... 39
Utbildningsminister Bengt Göransson (s)
Margitta Edgren (fp)
22 § Svar på fråga 1990/91:171 om gamla hästanspända vagnar..... 42
Utbildningsminister Bengt Göransson (s)
Lola Björkquist (fp)
23 § Svar på fråga 1990/91:217 om delegationsreglerna inom domstolarna..... 43
Justitieminister Laila Freivalds (s)
Lars Sundin (fp)
24 § Svar på fråga 1990/91:180 om fängelsestraffkommitténs betänkande 45
Justitieminister Laila Freivalds (s)
Ingbritt Irhammar (c)
25 § Svar på fråga 1990/91:181 om EES-avtalet och grundlagen 46
Justitieminister Laila Freivalds (s)
Gudrun Schyman (v)

26 § Svar på fråga 1990/91:216 om familjerådgivningen 48
Statsrådet Bengt Lindqvist (s)
Daniel Tarschys (fp)
27 § Svar på fråga 1990/91:218 om villkoren för handikappade barn och ungdomar 50
Statsrådet Bengt Lindqvist (s)
Eva Zetterberg (v)
28 § Svar på fråga 1990/91:203 om statsbidraget till skolsektorn 52
Statsrådet Göran Persson (s)
Ylva Johansson (v)
29 § Meddelande om svar på interpellation 1990/91:86 54
Statsrådet Göran Persson (s)
30 § Svar på fråga 1990/91:220 om arbetstillfällen i Hallstahammarregionen 55
Arbetsmarknadsminister Mona Sahlin (s)
Birger Andersson (c)
31 § Svar på fråga 1990/91:225 om arbetsmarknaden i Norrbottens län 57
Arbetsmarknadsminister Mona Sahlin (s)
Sten-Ove Sundström (s)
32 § Bordläggning 59

gotab 97408, Stockholm 1991